

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser
och jordbruksvetenskap

BLASIEHOLMSUDDEN FÅR LIV PÅ NYTT

Ett gestaltungsförslag och
analys baserat på teorier för
hållbar stadsutveckling

Linnéa Gustafsson
Examensarbete • 30 hp
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Institutionen för stad och land
Uppsala 2019

Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete för yrkesexamen vid landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna
Kurs: EX0860, Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet -
Uppsala, 30 hp
Kursansvarig institution: institutionen för stad och land
Nivå: Avancerad A2E
© 2019 Linnéa Gustafsson, linneamariégustafsson@gmail.com
Titel på svenska: Blasieholmsudden får liv på nytt - Ett gestaltungsförslag och analys baserat på
teorier för hållbar stadsutveckling
Titel på engelska: The renewal of Blasieholmsudden - A design proposal and analysis based on
theories for sustainable city development
Handledare: Per G. Berg, SLU, institutionen för stad och land
Examinator: Thomas Oles, SLU, institutionen för stad och land
Biträdande examinator: Gudrun Rabenius och Madeleine Granvik, SLU, institutionen för stad och land
Omslagsbild: Illustrationsplan © 2019 Linnéa Gustafsson
Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd
från upphovsrättsinnehavaren. Där inget annat anges är de författarens egna.
Originalformat: A3
Nyckelord: Blasieholmen, Blasieholmsudden, Hållbar Stadsplanering, PEBOSCA, Jan Gehl, Gestaltning,
Stockholm
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

FÖRORD

Idén till examensarbetet föddes under hösten 2018 efter att jag läste en artikel om att Stockholms stad överklagar Mark och Miljödomstolens nej till ett nytt Nobelcenter på Blasieholmen i Stockholm. Jag hade vid tidpunkten enbart passerat Blasieholmen ett antal gånger men aldrig besökt den aktuella platsen för detaljplanen, Blasieholmsudden. Av nyfikenhet ville jag titta på platsen som varit mycket omtalad de senaste åren och åkte dit en höstkväll i oktober. Besöket överraskade mig på flera sätt, Blasieholmsudden var mycket vackrare än vad jag hade förstått men också mycket mer nedgången, en bortglömd plats. Utsikten över Stockholm och vattenkontakten var slående precis som allt skräp, alla containers, parkeringsplatser och mörka bilar på tomgång var ett slag i ansiktet.

Som landskapsarkitektstudent har jag under utbildningen blivit tränad i att planera och gestalta hur det är möjligt att förbättra och förändra platser. Därför började jag genast föreställa mig att platsen varken var undangömd eller bortglömd utan en plats för umgänge, en offentlig plats för stadens människor.

TACK TILL

- Min handledare Per G. Berg för allt engagemang och stöd i arbetet. Tack för att du inspirerade mig till att förstå att det är möjligt att göra skillnad för en bättre framtid med hjälp av landskapsarkitektur.
- Tengbom Uppsala, för att jag fick sitta och skriva på kontoret och vara en del av gemenskapen. Det har gjort arbetet mycket roligare och mindre ensamt!
- Sofia Sandqvist och Linn Abrahamsson på Tengbom Uppsala för värdefull feedback under projektets gång. Tack för att ni trodde på projektet från start och för att ni diskuterade gestaltningen med mig, det har varit till stor hjälp.
- Adrian Baars som lyssnade på mig när jag pratade om projektet varje dag hela våren. Tack för värdefulla synpunkter, för att du följde med mig till platsen kvällstid när jag tyckte att det var obehagligt och för att du läste arbetet så många gånger.

SAMMANDRAG

Hållbar stadsplanering är en nyckelfaktor i arbetet för en hållbar framtid. För att förstå vad som är hållbar stadsplanering är det av stor vikt att förstå hur människor använder städer, vilka faktorer som gör platser i städerna uppskattade, fulla med liv och hållbara. På grund av städers komplexitet är det däremot inte möjligt att förändra en hel stad i ett, istället visar studier av hållbara stadsomvandlingar att det bästa är att arbeta med avgränsade områden i en stad som sedan, gemensamt, bildar ett nätverk av hållbara platser. Syftet med examensarbetet är därför att analysera och gestalta Blasieholmsudden, en avgränsad plats, i centrala Stockholm med fokus i hållbar stadsutveckling. Examensarbetets ramverk för hållbar stadsplanering är PEBOSCA med sju resurser av lika vikt för hållbar stadsutveckling, baserat på Habitatagendan från 1996. De sju resurserna för hållbar stadsplanering är, Fysiska, Ekonomiska, Biologiska, Organisatoriska, Sociala, Kulturella och Estetiska resurser.

Metoden i examensarbetet kan liknas vid ett timglas, där Blasieholmsudden först analyserades utifrån PEBOSCAs sju resurser. Därefter gjordes ett gestaltungsförslag med fokus på två av dessa sju resurser som slutligen analyserades igen, utifrån alla sju resurser. De två resurserna som utgjorde huvudfokus i gestaltungsförslaget var sociala och estetiska resurser, vilka studerades utifrån Jan Gehls teorier om goda platser i städer. För att skapa en uppfattning om Blasieholmen, ur ett hållbarhetsperspektiv, med fokus på sociala och estetiska kvaliteter, utfördes en platsstudie och kvalitetsanalys.

I platsstudien inventerades och analyserades Blasieholmsudden, platsens användning observerades och semi-strukturerade intervjuer utfördes. Resultatet av platsstudien analyserades i en kvalitetsanalys som, i kombination med gestaltungsprinciper, låg till grund för gestaltungsförslaget.

Viktiga kvaliteter på platsen är det centrala och vattennära läget med enastående vy över staden, kulturhistoriska byggnader samt en lång historia som hamn och plats för offentlig användning. Utmärkande för Blasieholmsudden är dock att platsen är väldigt uppdelad, med den södra delen där nyrenoverade Nationalmuseum ligger, och den norra delen som framförallt består av nedgångna parkeringsplatser. I gestaltungsförslaget presenteras en framtidsvision för Blasieholmen som en sammanhängande plats med ny användning, där människor prioriteras. Slutsatser från arbetet är att gestaltungsförslaget skulle påverka alla sju resurser i PEBOSCA positivt, trots att sociala och estetiska resurser utgjorde huvudfokus. Detta visar betydelsen av platsstudiens fokus på hållbar utveckling, förståelsen för hållbar stadsutveckling bidrog till att förslaget skulle ha betydelse för en hållbar utveckling av Stockholm. Eftersom landskapsarkitektur handlar om att gestalta och planera platser, är det viktigt för landskapsarkitekter att förstå hur deras arbete kan vara av betydelse för en hållbar framtid.

SUMMARY

INTRODUCTION

Blasieholmen in Stockholm has been discussed in media since 2014 because of the plan of building a new Nobel Center, which many people demonstrated against, since a Costum House from 1876 would have been torn down (Epstein 2014, Omni 2019). The Land and Environment court decided in May 2018 to stop the detailed development plan due to the negative impact the building would have on cultural heritage and national interests (Nacka Tingsrätt 2018). At first, the municipality of Stockholm was retrying the decision but later, in December 2018 they withdrew and accepted the decision (Svea Hovrätt 2018). The debate highlights many different interests concerning the future of Blasieholmen.

Blasieholmen is located in central Stockholm surrounded by water with marvelous views over the city with the National Museum as a popular destination. Unfortunately, the site is very separated with the south and cared side and the north side, that appears as a forgotten downside to the National Museum. This is one of the most beautiful places in Stockholm and it should not be forgotten nor depredated, but developed to a place for people. This master thesis is about people and places. Places that meet our needs for social activities along with recreational values, it is about public places in the city.

Figure 1: Modified orthophotography with the work area of Blasieholmen. GSD-Ortofoto, 1m colour © Lantmäteriet (2019)

AIM

The aim with this master thesis is to analyze and design how Blasieholmen can develop into a more coherent place with focus on social and aesthetic resources, in order to contribute to a sustainable development of Stockholm.

Figure 2: Modified orthophotography showing an overview of Stockholm City, Blasieholmen is marked in white. GSD-Ortofoto, 1m colour © Lantmäteriet (2019)

BACKGROUND

This chapter covers information about Blasieholmen - PEBOSCA, the thesis's framework for sustainable urban planning - and Jan Gehl's theories about good human values in the cityscape.

BLASIEHOLMEN

The history of Blasieholmen is complex with one of the world's first public art museum, the National Museum, one of Stockholm's first public parks, the Museum Park and a long history as an important harbour (Stockholms stadsmuseum 2013). The historical buildings on Blasieholmen are the National Museum, the Costum House, the Cookhouse and the Port Storehouses. Only the National Museum is classified as a notable building, but the City museum of Stockholm consider all of these buildings important for cultural heritage.

In the comprehensive plan of Stockholm, Blasieholmen have been defined as an area where complements of green structure and culture is needed (Stockholms stad 2018b). The detailed development plan with a new Nobel Center on the site was strongly questioned by people in Stockholm, now the question is whether a development of the area with people in mind would be a better option?

SUSTAINABLE CITY PLANNING

The framework for sustainable planning used in this master thesis is PEBOSCA with seven dimensions, that together make sustainable human settlements. The seven dimensions are; Physical, Economical, Biological, Organizational, Social, Cultural and Aesthetic resources (Berg 2010 ss. 30-42). PEBOSCA was developed from goals from the Habitat Agenda of 1996 by a Swedish research group (ibid. ss. 11-14). The framework is well known and used internationally, for example in the EU project Ecocities where seven European capitals were developed to become more sustainable (ibid. ss. 45-47).

JAN GEHL

Jan Gehl is a Danish architect and professor, who started to study city life and what makes places good for people in the 1960s. He was one of the first to criticize the modernistic ideal because of how it affected people negatively, when cities were planned for cars instead of people. (Gehl & Svarre 2013, ss. 60-65). Gehl points out the importance of prioritizing the human scale, the way humans experience cities, in order to create good cities. (Gehl 2010a s. 117). These theories were essential in developing Copenhagen into a city where it is easy to walk and bicycle, during the 20th century, and helped to create more attractive cities for people all over the world.

METHODOLOGY

The methods used in the thesis were a literature review, a site study, a quality analysis and the design process. The methodology can be compared to an hourglass, because it begun with a wide perspective with several methods, then it had a narrower focus in the design, and finally it ended with the wide perspective in the discussion.

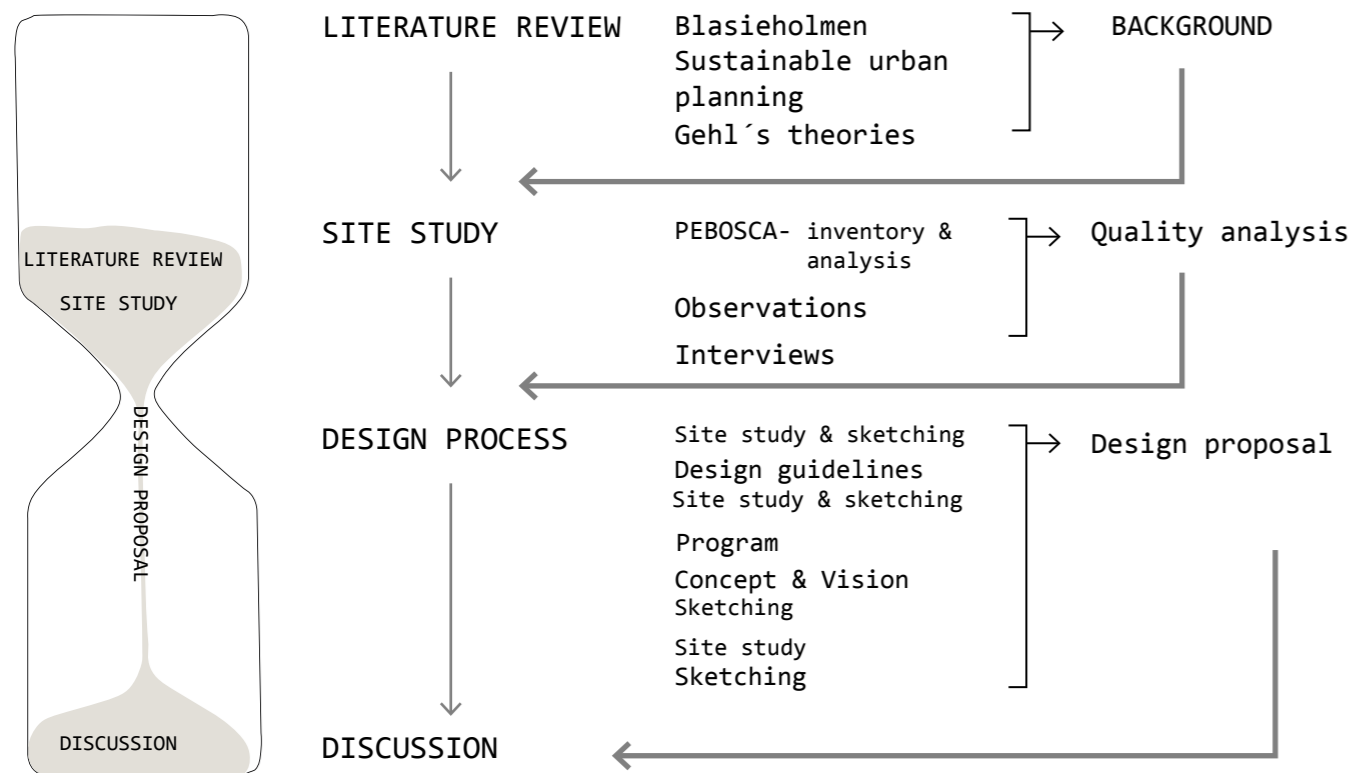

Figure 12: Illustration of the methodology.

SITE STUDY AND QUALITY ANALYSIS

Methods that were used in the site study were inventory and analysis based on the resources in PEBOSCA, Gehl's methods for observations and 10 semi structured interviews. The PEBOSCA framework was used to understand Blasieholmen from a sustainable perspective. The observations gave information about the usage of Blasieholmen and the interviews gave a more nuanced picture of the area but not a representative picture. The result from the site study was analyzed in a quality analysis based on 12 criteria for good places based on Gehl's theories. The 12 criteria have strong connections to social and aesthetic values and was used as a base for the design proposal.

DESIGN PROCESS

The design process was mainly concentrated to a lot of sketching, different solutions were investigated in combination with site visits. Social and aesthetic values were the main focus of the design proposal and considered in design guidelines. A concept was also developed to frame the purpose of the design. An important part of the design process was to discuss the sketches with other landscape architects because it helped to develop the design further.

RESULTS

The result is divided into two parts where the first part presents the site study and quality analysis and the second part presents the design proposal.

SITE STUDY AND QUALITY ANALYSIS

The inventory and analysis based on PEBOSCA showed that there is an uneven distribution of the resources, most of the strengths are located to the south part and most of the weaknesses to the north part of Blasieholmen. Because of this, Blasieholmen was divided into two parts. The observations and interviews in the study also confirmed the differences between the south and the north part.

Cars are allowed all over Blasieholmen and most of the north part is covered by parking lots which makes the

space unavailable for people.

This makes it difficult to use the north part as public space and was discussed in the quality analysis.

Generally good things found in the analysis was the human scale, the location next to water and great views over Stockholm. The overall impression was that there is a need of connecting the south and north parts and adapt the whole place better to people.

INVENTORY MAP - PEBOSCA

Figure 14: PEBOSCA Inventory map, based on information from Open data, Stockholms stad 2019.

RESULTS

Modified orthophotography showing the two parts of Blasieholmen. GSD-Ortofoto, 1m colour © Lantmäteriet (2019)

Design guidelines

- Design Blasieholmen in a human scale to invite people, instead of cars, to use the space and give people the best experience.
- Design Blasieholmen as one coherent place and make sure the history can be understood through the design.
- Use the location, in central Stockholm to create new meeting points that becomes part of a bigger network with social activities.
- Use the water and views surrounding Blasieholmen as a resource in the design.
- Expand the Museum Park and add more green values to Blasieholmen.
- Use materials and elements in the design to add intercessory experiences on Blasieholmen.

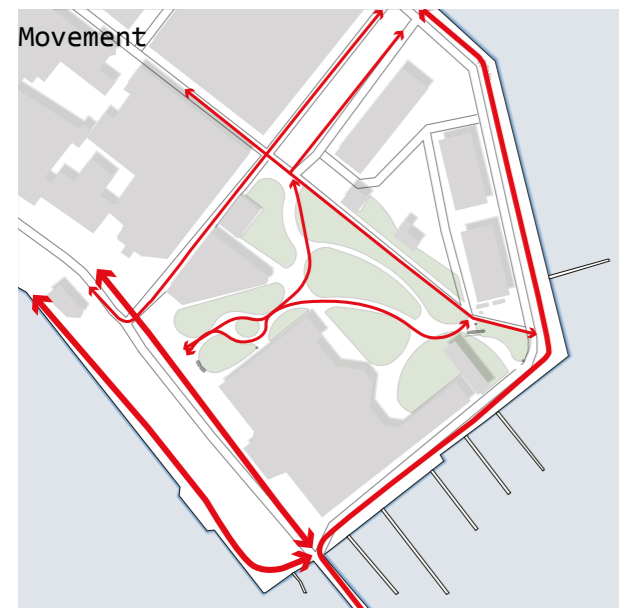

Figure 27 & 28: Two examples of the observation maps. based on information from Open data, Stockholms stad 2019.

DESIGN PROPOSAL

The design proposal for Blasieholmen suggests new uses to make the area more available for people with social and aesthetic values. The parking lots and streets have changed into a new plaza, a connected harbour walk, bicycle parking, a boardwalk and an expanded park with spaces for people to enjoy Blasieholmen. The design is inspired by the current design in Museiparken but in a new scale with people's wellbeing in focus. The proposal suggests a renovation of one of the Storehouses with

a new use as a food market. The other storehouse is removed to give space for a new playground, with a harbour theme to teach the children about the history of the place. The proposal also suggests that the Costum House becomes a museum with Blasieholmen's history. As a result of the design, it is not only possible to walk on and enjoy Blasieholmen, the historical buildings and the cityscape surrounding Blasieholmen appear better without parked cars blocking the views.

Figure 38: Illustration of the new design, based on information from Open data, Stockholms stad 2019.

SUMMARY

DISCUSSION

In the complete chapter, the methodology, the result and other reflections about the thesis are discussed, this part only summarize some reflections and conclusions.

The site, Blasieholmen, has been essential in the thesis and was chosen because of the great potential, its central location in Stockholm and the fact it has been very debated in media the past years. However, because of the attention in media, it was sometimes difficult to work with this site since a lot of people have strong opinions about Blasieholmen. As a landscape architect, I do find it important to listen to people because they are the users of the design. That does not mean I will agree on the solution but to listen to what they find problematic in their environment is necessary. Many people pointed out the importance of not destroying current values of Blasieholmen but they did also share their concern of the place being neglected.

The design proposal suggests a development and different use of Blasieholmen in order to develop a good public space. The design is inspired by the design of the Museum Park with the aspiration to create a harmony between the history and the new design with a modern use. If the approach would have been to make something completely new, the design would also have been different.

All the seven resources in PEBOSCA would be affected positively by the design proposal, even though social and aesthetical resources were the main focus. This shows how related the resources are but also that the design was affected by the PEBOSCA analysis. A suggestion for future studies is to map out places in Stockholm, for sustainable development, in order to create a network of sustainable neighbourhoods that would affect the whole city.

This design proposal gives a new vision for Blasieholmen, based on research of good people places and a sustainable development. It is not a detailed solution that can be built tomorrow but it is a proposal based on a large analysis of the place, in line with the comprehensive plan of Stockholm. This thesis could therefore be useful for the municipality of Stockholm because it contains information, analyses and a future sustainable vision with people in mind. Something that should be a cornerstone in planning the future of the capital of Sweden.

INNEHÅLL

1	INTRODUKTION	s.10	4	RESULTAT	s.19
	SYFTE	s.11		PLATSSTUDIE	s.19-25
	FRÅGESTÄLLNING	s.11		• Inventering och analys utifrån sju resurser av hållbar utveckling	s.19-21
	AVGRÄNSNING	s.11		• Observationer Blasieholmsudden	s.22-24
	DEFINITIONER	s.11		• Semistrukturerade intervjuer	s.25
2	BAKGRUND	s.12		KVALITETSANALYS AV BLASIEHOLMSUDDEN	s.26-28
	BLASIEHOLMSUDDEN	s.12-13		RESULTAT DEL 2	s.29
	HÅLLBAR STADSPLANERING	s.14		GESTALTNINGSPRINCIPER TEORI	s.29-30
	JAN GEHL	s.15		Gestaltungsprinciper	s.30
	Sammanfattning bakgrund	s.15		GESTALTNINGSFÖRSLAG	s.31-36
3	METOD	s.16	5	DISKUSSION	s.37
	LITTERATURSTUDIE	s.16		METODDISKUSSION	s.37-38
	PLATSSTUDIE	s.17		RESULTATDISKUSSION	s.38-40
	• Inventering och analys utifrån sju resurser för hållbar utveckling			Åsikter kring Blasieholmen	s.40
	• Observationer utifrån Gehls teorier			AVSLUTNING OCH VIDARE ARBETEN	s.41
	• Semistrukturerade intervjuer				
	KVALITETSANALYS	s.18	6	REFERENSER	s.42-43
	GESTALTNING	s.18			

1 INTRODUKTION

Sedan 2014, har Blasieholmen varit mycket omskriven i media, på grund av planer på ett nytt Nobelcenter på Blasieholmsudden (Epstein 2014; Omni 2019). Många ansåg att den nya byggnaden skulle förstöra karaktären på platsen och var upprörda över att ett tullhus från 1876 skulle rivras (Epstein 2014; P1 2015). Mark- & Miljödomstolen upphävde i maj 2018 detaljplanen av det skälet att den skulle skada riksintressen, kulturhistoriska värden, ha en negativ inverkan på angränsande fastigheter och inte heller lösa den nya trafiksituationen som skulle uppstå (Nacka Tingsrätt 2018). Först överklagade Stockholms stad domen, men drog i december samma år tillbaka sin överklagan (Svea Hovrätt 2018). Det finns alltså olika intressen och vitt skilda tankar om vad platsen ska användas till.

Blasieholmsudden ligger i centrala Stockholm, omgiven av vatten och med utsikt mot Gamla stan, Skeppsholmen, Strandvägen och Djurgården. Platsens viktigaste målpunkt är Nationalmuseum, som efter den fem år långa renoveringen öppnade igen 2018, med cirka 4000 besökare om dagen (SVT 2019). Blasieholmen är en komplex historisk plats med världens första offentliga konstmuseum, Nationalmuseum, och en av Stockholms första offentliga parker, Museiparken. Under flera århundranden användes platsen för marin verksamhet och var under 1800-talet en viktig hamn för Stockholm, det manifesterar byggnaderna Tullhuset och Kokhuset från 1800-talet (Stockholms stadsmuseum 2013 ss.25–28).

Blasieholmsudden är, trots alla besökare och historiska byggnader, en mycket splittrad plats, med den södra representativa delen, där Nationalmuseum och Museiparken är belägna och den norra, mycket nedgångna delen. På norra sidan ligger visserligen det omtalade

Tullhuset men platsen tycks mest vara en bortglömd baksida till Nationalmuseum. Klotter misspyder nästan alla byggnader i området, det är skräpigt, trasigt, med tillfällig byggbelysning och parkeringsplatser som slukar det mesta av ytan. Att genomföra planerna på ett nytt Nobelcenter hade inte varit att respektera platsens historia eller karaktär, men att låta platsen förfalla är inte heller respektfullt varken mot platsen, staden eller människorna.

Parallellt med debatten om Blasieholmen pågår en stor förtätning i svenska städer som innebär att många grönytor byggs bort (Boverket 2016, ss. 6–8). Trots det är grönstrukturen en komponent för att bygga hållbara städer och resilienta städer (Berg 2010 ss. 85–90; Antrobus 2011 ss. 7–14). I Habitatagendan från 1996 definieras målsättningar nödvändiga för att planera hållbara städer och bosättningar där människor lever och mår bra utan att jordens resurser dräneras (UNCHS 1996). Utifrån detta utvecklades PEBOSCA som är ett mer nyanserat sätt att se på hållbarhet, med sju istället för tre dimensioner och ett analysverktyg för att arbeta med hållbar stadsutveckling (Berg 2010 ss. 29–42).

Landskapsarkitektur handlar om platser, relationen mellan människor och platser (Swaffield 2002 ss. 227 - 230). En strävan är därför att förbättra och utveckla platser för människors bästa. Sveriges huvudstad borde inte låta Blasieholmsudden förfalla, utan förändra platsen till att bli en god plats för människor, en plats som är en del i en hållbar utveckling. Det här examensarbetet handlar om oss människor, våra behov av platser för sociala sammankomster, grönytor och upplevelserika platser. Om tillgången och fördelningen av stadens offentliga rum.

Figur 1: Bearbetat ortofoto över Stockholms innerstad. GSD-Ortofoto, 1m färg © Lantmäteriet (2019)

SYFTE

Syftet med examensarbetet är att analysera och gestalta hur Blasieholmen kan utvecklas till en mer sammanhängande plats med fokus på sociala och estetiska resurser för att bidra till hållbar utveckling av Stockholm.

FRÅGESTÄLLNING

- Hur kan Blasieholmsudden gestaltas till en sammanhängande plats som bidrar till hållbar utveckling med fokus på utveckling av sociala och estetiska värden?

AVGRÄNSNING

Examensarbetet är geografiskt avgränsat till den yttre delen av Blasieholmen i Stockholm, Blasieholmsudden. Hovslagargatan avgränsar platsen mot omgivande kvarter i nordväst och Saltsjön fungerar som gräns i syd, öst och nord. Avgränsningen utgör en yta av cirka tre hektar.

Tematiskt är examensarbetet avgränsat till två delar, teori och gestaltning. Den teoretiska delen avgränsas till hållbar stadsutveckling, Blasieholmen som allmän plats samt goda estetiska och sociala platser. Gestaltningen avgränsas till hur Blasieholmen kan förbättras med fokus på social och estetisk hållbarhet.

Figur 2: Bearbetat ortofoto över arbetsområdet, Blasieholmsudden. GSD-Ortofoto, 1m färg © Lantmäteriet (2019)

DEFINITIONER

Hållbar utveckling

”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (FN-Förbundet u.å, s. 1). Hållbar utveckling brukar även omfattas av tre dimensioner, ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och social hållbarhet. (FN-Förbundet u.å).

UN Habita

Organisation inom FN som jobbar med hållbar utveckling av boendemiljöer för människor i städer och tätorter. (Utrikesdepartementet 2008)

Habitatagendan 1996

Habitatagendan antogs i Istanbul 1996 vid FN:s världskonferens Habitat II. Habitatagendan 1996 är ett underlag för hållbar utveckling av boendemiljöer, bebyggelse och städer. (Sveriges Riksdag 2000)

PEBOSCA

Ett analysverktyg och ramverk för hållbar stadsutveckling baserat på Habitatagendan från 1996 och närmare 40 forskningsstudier av boendemiljöer. PEBOSCA består av sju resurser, en utveckling av de traditionella tre dimensionerna, som alla samverkar och är lika viktiga. De sju resurserna är, fysiska, ekologiska, biologiska, organisatoriska, kulturella och estetiska. (Berg 2010 ss. 41-42).

Estetiska resurser

Resurser som berör alla sinnen vilket ger intersensoriska upplevelser i stadslandskapet. Positiva estetiska upplevelser förskönar och förbättrar upplevelsen av platser. (Berg 2010, s. 159)

Sociala resurser

Innefattar mänskliga relationer och god hälsa. Gynnar och möjliggör möten och umgänge mellan människor. Goda sociala resurser bidrar till ett tryggare samhälle. (Berg 2010, ss. 139-144)

Ekologiskt fotavtryck

Ett mätverktyg som mäter hur mycket av jordens resurser som krävs för en befolknings livsstil (Global Footprint Network u.å). Om hela jordens befolkning skulle leva som genomsnittssvensken skulle det krävas fyra jordklot (Världsnaturfonden 2019).

Mänskliga dimensioner

Det innebär att en stad är uppbyggd och planerad utifrån fyra aspekter, som alla kopplar till människors användning av städer. De fyra dimensionerna är stadsliv, säkerhet och trygghet, hållbarhet och hälsa. Dimensionerna har en koppling till att människor går, cyklar och använder stadens platser. Genom att planera bättre för människors rörelse och vistelse förbättras stadslivet, det blir både tryggare och säkrare för människorna när staden är befolkad istället för ödslig. Hållbarhetsdimensionen kopplar till att fler transporter sker till fots, med cykel eller med kollektivtrafik, än i privata bilar. När fler går eller cyklar i sin vardag, har man med hjälp av god planering möjliggjort ett naturligt och vardagligt sätt att motionera, vilket har många hälsofördelar. (Gehl 2010a, ss. 6-7).

Stadsliv

Att platser i städer är befolkade med människor som gör olika typer av aktiviteter, till exempel går, sitter, står, leker eller motionerar (Gehl 2010a, s. 6). Motsatsen till folktomt. Förbättras när gående och den mänskliga skalan prioriteras i städer (Gehl 2010a, ss. 12-18).

Mänsklig skala

Den mänskliga skalan är den skala som gående människor naturligt upplever och interagerar med i sin omgivning med hjälp av sina sinnen. Den mänskliga skalan handlar om dimensioner och proportioner av den byggda miljön, likväl möjligheter till sociala interaktioner. När en byggd miljö har en mänsklig skala är allt från byggnadernas storlek till detaljer som fasadutformning, vägar och torg gestaltade för att människor, inte bilar, ska få en behaglig upplevelse. (Gehl 2010a ss. 33-43)

Offentliga rum

Platser i städer och tätorter som är till för människor, öppna, gratis och tillgängliga. Det kan till exempel vara gator, torg och parker (NE u.å).

Mötesplats

Platser för sociala interaktioner mellan människor till exempel, torg, event, lekplatser, parker, gator (Gehl 2010a, ss. 19 - 29).

Byggnadsminne

Syftet med byggnadsminnen är att skydda byggnader med särskilt starka kulturhistoriska värden där byggnaderna berättar viktiga delar ur Sveriges historia (Riksantikvarieämbetet u.åb).

BAKGRUND

Här presenteras de ämnen som utgör grunden för examensarbetet, Blasieholmen, med historik och framtida planer, hållbar stadsutveckling, aktivt stadsliv och offentliga platser. Kriterierna som presenteras för hållbar stadsutveckling och offentliga platser utgår ifrån PEBOSCA, ett ramverk baserat på FN:s Habitatagenda från 1996. Jan Gehls arbete och teorier ligger till grund för vad som skapar goda städer med ett aktivt stadsliv. Sist sammanfattas exempel på omvandlingar av platser i städer där människor prioriterats, samt resultatet av förändringarna.

BLASIEHOLMSUDDEN

Blasieholmen ligger i centrala Stockholm och tillhör stadsdelen Norrmalm. På Blasieholmsudden ligger bland annat Nationalmuseum, som utgör en viktig symbol för staden (Stockholms stad 2018a). Blasieholmsudden utgörs idag av vad som tidigare varit ett hamnområde och ursprungligen två separata öar, Kyrkoholmen och Blasieholmen (Stockholms stadsmuseum 2013 ss.14–24). Dessa holmar sammankopplades genom att kanalen som skilde dem åt fylldes igen under 1800-talets senare hälft, i samband med bygget av Nationalmuseum (ibid. ss. 14–24). Invigningen av museet skedde 1866 och när byggnaden blev färdig anlades också Museiparken på massorna som fyllt igen kanalen, parken var dock färdig först 1879 (ibid. ss. 14–24).

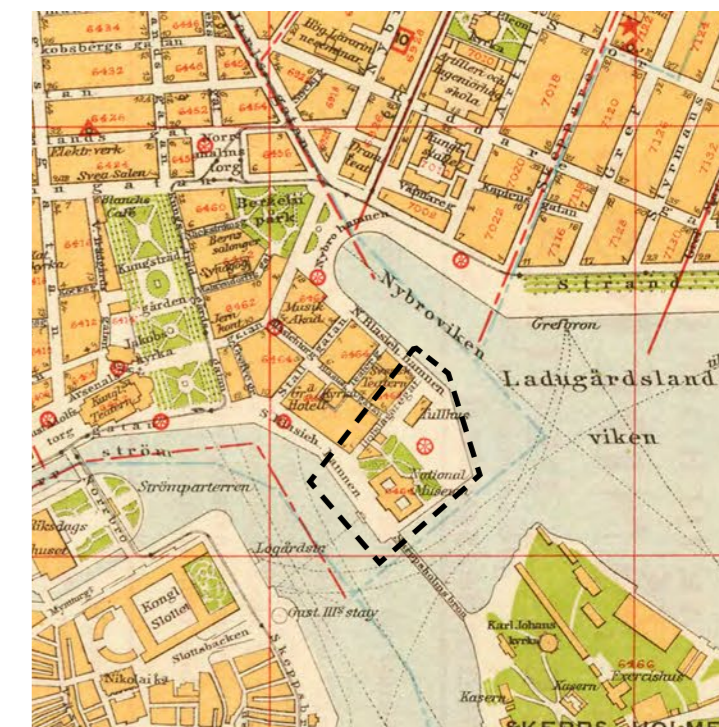
Något som utmärker Blasieholmsudden är att platsen länge varit betydande för offentlig verksamhet. Museiparken var en av de första offentliga parkerna i Stockholm och ingick i en satsning som staden gjorde under 1800-talet och Nationalmuseet var ett av de första offentliga konstmuseerna i världen (Stockholms stadsmuseum 2013 ss. 9–23). Det går även att utläsa spår från platsens tidigare hamnverksamhet som fanns där fram till 1940-talet då hamnen, efter industrialiseringens

framfart under 1800-talet, inte längre var tillräckligt stor (ibid. s. 25). Marin verksamhet har däremot funnits på Blasieholmen sedan 1500-talet och de byggnader som idag visar på den tidigare användningen är Kokhuset från 1832, Tullhuset från 1876 och de två Hamnmagasinen från 1910 (ibid. ss.7–9). År 1822 brann alla byggnader som fanns på platsen ner, vilket är anledningen till att det inte finns äldre byggnader från hamnverksamheten (ibid. ss.7–9). I dag hyr Stockholms stad ut Tullhuset och Hamnmagasinen som lokaler för kontor, verkstäder och förråd (ibid. s. 20). Den nordöstra delen av hamnen används även som snötipp vintertid (Stadsbyggnadskontoret 2015).

Större delen av Blasieholmsudden angränsar mot olika delar av Saltsjön, Strömmen i sydväst där vattnet från Mälaren rinner ut i Östersjön och Nybroviken i nordöst. Söder om Blasieholmen ligger Skeppsholmen, som via Blasieholmsudden och Skeppsholmsbron, är förbunden med staden. Från färjeterminalen Strömkajen i Södra Blasieholmshamnen, i höjd med Grand Hôtel och Nationalmuseum, avgår Waxholmsbåtar till flertalet öar i Stockholms skärgård (Waxholmsbolaget u.å).

Figur 3: Bearbetad karta från 1733 som illustrerar hur det såg ut på Blasieholmen innan holmarna var sammankopplade och stensatta. SE/SSA/0234/J 2 A:16 Generalcharta över Stockholm med malmarne, Tillaeus 1733, blad 7. Stockholmskällan, Stadsarkivet.

Figur 4: Bearbetad karta från 1913 visar Blasieholmen med stensatt kajkant, Nationalmuseum, Museiparken, Tullhuset, Kokhuset och Burmanska huset. SE/SSA/Stockholms Adrsskalender/Adresskalendern 1913 års karta över Stockholm. Stockholmskällan, Stadsarkivet.

Blasieholmsuddens byggnader

Blasieholmsudden har enligt Stockholms Stadsmuseum (2013 ss. 9-13) ett högt kulturhistoriskt värde, både med den representativa sydöstra delen där Nationalmuseum och Museiparken ingår, samt den nordöstra sidan med den forna hamnverksamheten bestående av Tullhuset, Hammagasinen och Kokhuset. Nationalmuseum har sedan 1935 klassats som ett byggnadsminne (Riksantikvarieämbetet u.å). Att en byggnad klassificeras som ett byggnadsminne innebär det starkaste skyddet som en byggnad kan få i Sverige (Stockholms stad 2017c). Nationalmuseet är den enda byggnaden som har ett lagskydd på platsen, men enligt Plan och Bygglagen är det förbjudet att förstöra byggnader som anses särskilt värdefulla av historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller av konstnärliga skäl (SFS 2018:1732).

Stockholms Stadsmuseum arbetar med att klassificera kulturhistoriskt värdefulla byggnader i de tre färgerna, blått, grönt och gult vilka tydliggör byggnadernas värde. Blått är den högsta klassificeringen, grönt den näst högsta och gult den lägsta. (Stockholms stad 2016). Utöver Nationalmuseum har Kokhuset fått en blå klassificering (Stockholms Stadsmuseum 2013 s. 6). Kokhuset användes, som namnet indikerar, för matlagning eftersom man ville undvika att bruka eld ombord på fartygen (ibid. s. 18). Tullhuset och Hammagasinen har fått klassificeringen grön av Stockholms Stadsmuseum, eftersom dessa anses bära värdefulla kulturhistoriska värden för Stockholm som hamnstad (ibid. s. 6). Tillbyggnaden av Nationalmuseum från 1961 har en gul klassificering (ibid. s. 6). Hammagasinen byggdes 1910 men syns inte i kartan från 1913 utan är inritade först 1930, se figur 4 (ibid. s. 9). De anses vara viktiga symboler för Stockholm som hamnstad men byggdes ett decennium in på 1900-talet, mot slutet av Blasieholmens tid som viktig hamn i Stockholm.

Figur 5: Kokhuset, 2019.

Figur 6: Tullhuset och parkering, 2019.

Figur 7: Tullhuset mot nordväst, med förhyrda parkeringsplatser närmast fasaden, i bakgrunden skymtas Strandvägen, 2019.

Figur 8: Norra Hammagasinet, 2019.

Grönstruktur och framtida utveckling på Blasieholmsudden

Museiparken, från 1879, är en av Stockholms första parker och har än idag kvar delar av sin struktur (Stockholms stadsmuseum 2013 s.8). Parker är offentliga platser som erbjuder människor sociala värden, en chans till avkoppling och förbättrar städernas lokala klimat (Selman 2012, ss. 128-142). Kultur har präglat Blasieholmsudden under flera århundraden och enligt Stockholms översiktsplan finns ett behov av flera parker och offentliga rum med kulturella värden inom stadsdelen där Blasieholmen ligger (Stockholms stad 2018a). I stadsutvecklingskartan, en del av Stockholms översiktsplan, har Blasieholmsudden markerats som ett stadsutvecklingsområde, där komplettering bör göras med bland annat förstärkt grönstruktur, kultur och parker (Stockholms stad 2018b).

Sociotopkartan för Stockholms stad visar offentliga platser, ofta grönytor som parker och natur, men även obebyggda platser, som uppskattas av människorna i staden (Stockholms stad 2017a). Museiparken, och kajen som omger Blasieholmsudden, är markerade på sociotopkartan där Museiparken karaktäriseras som en lugn grön oas i staden (Stockholms stad 2017b). Kajen har istället karaktäriserats med kvaliteter som folkliv med uteserveringar, närheten till vatten och en plats för sol och picknick (ibid.). I det tidiga metodarbetet med Sociotopkartan från 2002, listas olika åtgärder och förbättringar, som bör ingå i arbetet med stadens offentliga platser (Stadsbyggnadskontoret Gatu- & Fastighetskontoret 2002). I listan ingår det bland annat att förbättra vattenkontakten för Stockholms kajer och parker som ligger i anslutning till vatten, till exempel med bryggor och trappningar (ibid.). Att undersöka kulturmiljöer och utveckla parker med kulturhistoriska värden samt använda vissa zoner i utemiljön för konstutställningar tas också upp som förslag i arbetet (ibid.). Dessa punkter stämmer med Blasieholmsuddens karaktär och visar att det finns incitament för staden att utveckla Blasieholmsudden till en välfungerande offentlig plats, med mänskliga värden i fokus.

Blasieholmsudden var fram till maj 2018 detaljplanerat för ett nytt Nobelcenter på platsen där Tullhuset och Hammagasinen ligger idag, tills Mark och Miljödomstolen upphävde planen i maj 2018 (Sveriges Television 2018; Nacka Tingsrätt 2018). Den nya byggnaden var ett resultat av en internationell arkitekttävling från 2016 (NobelCenter u.å). Stockholms stad valde först att överklaga domen

men återkallade sedan sin överklagan efter valet 2018 (Mark- och miljööverdomstolen 2018). Planen på ett nytt Nobelcenter mötte stort motstånd från allmänheten, vilket resulterat i en mängd demonstrationer, manifestationer och debattartiklar eftersom många ansåg att Blasieholmsudden var för historiskt värdefull för ett nytt Nobelcenter (Bevara Blasieholmen u.å; Epstein 2014; P1 2015). Hela Blasieholmen kategoriseras som riksintresse, bland annat för sina offentliga byggnader, gamla parker och grönstruktur (Riksantikvarieämbetet 1997). Boverket (2017) förklarar riksintressen som områden betydelsefulla på nationell nivå. Vidare skriver man på Boverkets hemsida [...] ”Tanken är också att riksintressena ska kunna bli föremål för diskussion och utveckling men även ifrågasättande och förändring” (Boverket 2017). Den förändring ett nytt Nobelcenter skulle medföra ifrågasattes starkt av stadens invånare. Skulle en utveckling som istället framhäver Blasieholmsuddens befintliga värden och gynnar stadens människor kanske kunna vara ett bättre alternativ?

Figur 9: Museiparkens entré, till vänster Burmanska huset och till höger Nationalmuseum, 2019.

Figur 10: Nationalmuseum från Gamla Stan, 2019.

HÅLLBAR STADSPLANERING

1977 bildades UN Habitat, en organisation inom FN med inriktning på goda boendemiljöer i förhållande till urbanisering efter den första Habitatagendan från 1976 i Kanada (UN Habitat 2012a). Ursprungligen var arbetet koncentrerat till utvecklingsländer, men efter den andra Habitatagendan 1996, utvidgades fokus till att innefatta mål för stadsutveckling och urbanisering i alla medlemsländer (UN Habitat 2012a). Idag baseras organisationens målsättningar bland annat på Habitatagendan från 1996 vilket innebär att städer och boendemiljöer ska vara välplanerade, välreglerade, hälsosamma och effektiva, med grundläggande förutsättningar som energi och vatten (UN Habitat 2012b). I Habitatagendan från 1996 definieras två olika inriktningar för målen, där det ena handlar om att alla människor har rätt till välfungerande skydd och det andra handlar om hållbara boendemiljöer i en urbaniserad värld (UNCHS 1996). Vidare förklaras det att människor bör prioriteras för att åstadkomma en hållbar utveckling för att uppnå målen samt att alla har rätt till ett hälsosamt liv i harmoni med naturen (UNCHS 1996).

Utifrån det fjärde kapitlet och paragraf 30 utvecklades ett ramverk, PEBOSCA, för hållbar stadsplanering med sju dimensioner definierade i Habitatagendan från 1996 (UNCHS 1996). Ramverket utvecklades av en forskargrupp på Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala och presenterades 2010 i läroboken *Timeless Citylands* av Per Berg, professor inom landskapsarkitektur (Berg 2010 ss. 11–14). PEBOSCA är en förkortning och tolkning av de sju resurser från 1996s Habitatagenda, physical resources, economic resources, biological resources, organisational resources, social resources, cultural resources och aesthetic resources (ibid. ss. 30–42). Ramverket är internationellt erkänt och väletablerat för vetenskapliga arbeten och hållbar stadsutveckling (ibid. ss. 45 - 50). PEBOSCA hade 2010 använts och studerats under 15 år av forskargrupper där cirka 40 platser i Norden analyserats (ibid. ss. 41–42). Resurserna är en utveckling av de tre traditionella målen för hållbar utveckling: ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet, vilka man ansåg behövdes nyanseras (ibid. ss.31–41). Detta gällde framförallt social och ekonomisk hållbarhet eftersom dessa innefattar oerhört många perspektiv som gör det svårt att ha entydiga riktlinjer (ibid. ss. 31–41). Dessa sju resurser fungerar därför som grundstenar i arbetet med att utveckla hållbara och motståndskraftiga städer.

Berg (2010 s. 42) menar att för att en plats eller ett samhälle ska kunna utvecklas hållbart krävs alla sju resurser vilka är av lika vikt. Vidare förklaras att städernas enorma komplexitet gör det för komplicerat att förändra en hel stad i ett. Att istället förbättra avgränsade platser som sedan gemensamt påverkar hela staden är en slutsats som gjordes i EU-projektet Ekostäder, där sju huvudstäder genomgick stora förändringar för att bli mer hållbara med hjälp av PEBOSCA. När mindre avgränsade platser eller områden förändras kan ett nätverk av hållbara platser utvecklas vilket påverkar hela staden. (Berg 2010 ss.45–47).

Inom landskapsarkitekturen finns en generell uppfattning om att varje plats är unik med egna värden och förutsättningar. Det stämmer överens med teorin om att utveckla ett nätverk av hållbara platser där platserna kan studeras både som enheter men också som delar i större sammanhang.

PEBOSCA - sju resurser för hållbara boplatser

De sju resurserna som ingår i PEBOSCA behandlar olika aspekter av hållbarhet som tillsammans kan bidra till att människor gör flera hållbara val, där den fysiska miljöns utformning och uppbyggnad är av stor betydelse (Berg 2010 ss. 34–35). Global statistik visar att klimatet är en prioriterad fråga för många människor men bara ett fåtal personer letar aktivt efter alternativ för att minska sitt ekologiska fotavtryck, till exempel genom att cykla till jobbet trots att restiden förlängs (ibid. ss. 34–35). Berg (2010) förklarar att statistiken visar att majoriteten inte är villiga att förändra sin livsstil för klimatets skull om de upplever att det försämrar deras livskvalitet. Enligt honom bör platser och transportsystem därför utformas så att de underlättar och uppmuntrar mer hållbara val. Sammanfattningsvis innebär det att den nya livsstilen inte ska innebära uppoffringar utan tvärt om upplevas positiv för individen. Detta innebär till exempel att personen varken ska behöva ägna mer tid, få ökade utgifter på grund av förändringen eller uppleva att friheten begränsas. (Berg 2010 ss. 34–35).

Vidare följer en lista med beskrivningar av de sju resurserna som ingår i PEBOSCA, hur de kan kopplas till Blasieholmsudden och faktorer som kan påverka deras inverkan på en plats hållbarhet. Vid planeringen av en

plats är det viktigt att tänka på hur de olika resurserna samverkar för att tillsammans stärka platsens värden ytterligare. Resurserna i PEBOSCA sätter mänskliga värden i fokus och är en del i arbetet med att planera och gestalta för en hållbar framtid.

1.Fysiska resurser innefattar naturresurser som är tillgängliga för människorna som vistas på Blasieholmsudden. Det kan vara resurser som mark, energi, luft eller rent vatten (Berg 2010 s. 41).

För att de fysiska resurserna ska bidra till en hållbar utveckling innebär det till exempel att energin som används bör vara förnyelsebar och användningen av den förnyelsebara energin bör bli mer effektiv så att mindre energi går till spill. Fysiska resurser är också olika typer av döda material som sten eller järn, det är därför viktigt att respektera och inte slösa med dessa. (Berg 2010, ss. 63–65).

2.Ekonomiska resurser handlar om olika ekonomiska värden som kan finnas på Blasieholmsudden. Det kan vara byggnader, tjänster, affärsverksamheter men även kunskap och grönstruktur (Berg 2010 s. 41).

Ekonomiska resurser ser olika ut beroende på perspektiv och kan beröra allt från hushållets ekonomi till samhällets. Grönområden kan vara en ekonomisk resurs för hushållets ekonomi eftersom det är ett gratis sätt att motionera. Om fler människor rör på sig regelbundet påverkas folkhälsan positivt (Folkhälsomyndigheten 2013). Det kan leda till att vissa sjukdomar förhindras och samhällets gemensamma resurser kan användas till annat.

3.Biologiska resurser innefattar olika typer av biotoper och ekosystem på Blasieholmsudden. Grönytor, parker och träd likväl som vatten är del av detta (Berg 2010 s. 41).

En välfungerande och sammankopplad grön- och blåstruktur skapar bättre lokala klimat med renare luft och mer balanserad temperatur och har samtidigt en positiv inverkan på mänskligt välmående (Selman 2012, ss. 128-142). Människor blir både friskare och mindre stressade om de har tillgång till grönområden (Kaplan 1990, ss. 6–7; Ward Thompsson et al. 2012).

4. Organisatoriska resurser innefattar infrastruktur som kommunikation, vägar och transporter

samt service på Blasieholmsudden (Berg 2010 s. 41). För att organisatoriska resurser ska vara hållbara behöver det till exempel vara bekvämt för människor att välja hållbara transportmedel.

Det kan vara ett välutvecklat, attraktivt transportsystem för cyklister med integrerad grönstruktur som motiverar människor till att inte åka en privat bil. Gående människor i städer skapar dessutom mer attraktiva platser vilket innebär att städer där gående prioriterats får synergieffekter av flera positiva upplevelser utöver det faktum att det är enkelt att ta sig fram (Berg 2010 ss. 115–117)

5.Sociala resurser handlar om grannskap som kan finnas på en plats, kommunikation mellan olika människor på Blasieholmsudden men även faktorer som hälsa och välmående (Berg 2010 s. 41).

Sociala resurser kan påverka tryggheten på en plats positivt, när det finns en gemenskap mellan människor i ett område ökar tryggheten. Ekonomiska faktorer påverkas också positivt på platser med god gemenskap. Sociala resurser kan därför bidra till ett mer rättvist samhälle och minska stora ekonomiska skillnader. (Berg 2010, ss. 139-144).

6.Kulturella resurser handlar om historia och kulturella traditioner som finns på platsen. (Berg 2010 s. 41).

Kulturella resurser handlar till stor del om mänskliga relationer och vad som stärker dessa, därför är kulturella resurser viktiga för en hållbar utveckling. Att en plats har en egen lokal kultur och historia bidrar till att en gemenskap för platsen skapas. Traditioner och ceremonier tillför mycket till gemenskapen men även till gemensamma värderingar och attityder. (Berg 2010 ss. 148–152)

7.Estetiska resurser innefattar upplevelser för alla sinnen vilka påverkar hur människor känner sig när de är på platsen (Berg 2010 s. 41).

Estetiska resurser har stor betydelse för hur platser uppfattas och upplevs och inkluderar alla mänskliga sinnen. Det är de estetiska resurserna som gör platser speciella och vackra samt behagliga att vistas i. (Berg 2010 ss. 156–159).

JAN GEHL

Jan Gehl är en dansk arkitekt sedan början av 1960-talet, professor och författare till en mängd böcker inom stadsplanering med fokus på stadsliv (Gehl & Svarre 2013, ss. 60–65). Gehl var en av de första att kritisera det storskaliga modernistiska stadsbyggandet under 1960- och 1970-talet eftersom det bidrog till att stadslivet försvann från gatorna för att, i många fall, ersättas av biltrafik. Hans kritik riktades särskilt till att den gående människan och den mänskliga skalan inte längre prioriterades (ibid. ss. 60–65). Gehls forskning består till stor del av att observera hur människor använder platser och analysera vad som gör platser attraktiva för stadsliv. (Gehl & Svarre 2013, ss. 60–65).

Gehl (2010a s. 117) menar att ett av de stora problemen i dagens städer är att den mänskliga skalan i många fall har gått förlorad trots att kvaliteter som förhöjer upplevelsen av stadsrummet i ögonnivå är av extra vikt. Exempel på när detta inte prioriteras kan vara allt från trista fasader till att bilar prioriteras högre än gående. Vidare förklarar han att den gående människan rör sig i en hastighet av ungefär fem kilometer i timmen och att det är i den hastigheten stadens invånare hinner njuta av och uppleva sin omgivning. Mänskliga aktiviteter som att gå, sitta, stå, titta, lyssna och prata är essentiella för stadsliv och bör prioriteras i planeringen av städer. (Gehl 2010a s. 117). I Köpenhamn och världen över har Gehls forskning bidragit till att många bildominerade platser omvandlats från att ha varit parkeringsplatser eller vägar till att bli platser för människor som torg och gågator.

Exempel på omvandlingar

När bildominerade platser omvandlas till platser för gående, sittande, stående och cyklande människor ger omvandlingen positiva effekter i flera led. Nyhavn, Strøget, Fiolstræde, Gammeltorv och Nytorv är några exempel på platser i Köpenhamn som har omvandlats till att vara gator och torg för människor istället för bilar tack vare Gehls forskning (Gehl & Gemzøe ss. 11-21). 1962 var Strøget den första gatan i Köpenhamn att omvandlas till en gågata som ett av de första studieobjekten i Gehls forskning (ibid. ss. 12-13). Nyhavn, kajen invid vattnet med sol från morgon till kväll, var fram till 1980 framförallt en bilväg med parkeringsplatser närmast vattnet (ibid. ss. 20).

Sedan bilarna fick lämna plats för människorna har Nyhavn istället blivit både ett populärt stråk många gärna passerar med målpunkter som uteserveringar, båtar och kajerna (Gehl & Gemzøe s. 20). På samma sätt fortsatte förändringarna ske i centrala Köpenhamn som blev mer attraktiv att röra sig i för människor, 1996 uppgick ytan av Köpenhamns gågator till 96 hektar (ibid. s.24). Antalet offentliga parkeringsplatser i centrala Köpenhamn var år 1995, 3100, stycken i jämförelse med Stockholms innerstad som vid tidpunkten hade 8000 offentliga parkeringsplatser (ibid. ss. 41-42). Tillsammans bildar platserna Gehl omvandlat ett nätverk i centrala Köpenhamn som gör att det är enkelt att röra sig till fots och cykel (ibid. s. 24). Förändringarna har gjort att staden uppmanar till hållbara och hälsosamma transporter i en livfull miljö där människor, inte bilar prioriteras.

2007 började arbetade man i New York City med en modell inspirerad av Köpenhamn för att göra det enklare att cykla säkert i staden vilket resulterade i en fördubbling av antalet cyklister på bara två år (Gehl 2010a s. 11). Under 2009 i projektet ”Green Light for Midtown” i New York City omvandlades även den trafikerade gatan Broadway och platser längs med, bland annat Times Square till förmån för gående och cyklister (New York City Department of Transportation 2010, s.1–6). Stora ytor frigjordes för att göra det enklare att röra sig till fots längs Broadway (ibid. s.23). Gatumiljöerna omvandlades för att öka trivseln och tillgängligheten med vegetation, sittplatser och dylikt (ibid. s.6). Målsättningen var att öka framkomligheten, säkerheten och förbättra stadslivet vilket också har visats vara resultatet (ibid. ss.1–6). Antalet trafikolyckor har minskat samtidigt som trafikrörelsen blivit smidigare, trots det minskade utrymmet för fordon (ibid. s.1). 74% av stadens invånare ansåg att Times Square hade blivit en mycket bättre och mer trivsam plats och antalet människor på platsen ökade med över 80% (ibid. s.32–34). Projektet har även visat sig gynnar ekonomiska faktorer då fler passerar och stannar på platsen, vilket leder till ett ökat kundunderlag för verksamheterna i området (ibid. ss.32–33). Studier av Union Square, som också var en del av projektet, visade att 20% av butiksägarna har ökat sin försäljning, ingen har heller uppgett att omvandlingen haft negativ påverkan (Sustainable Streets index, 2011).

Offentliga platser är betydelsefulla för människor och samhällen, där finns rum för möten, rekreation, samvaro

och tillhörighet (Boverket 2019). Ovan har exempel givits från olika delar av världen som visar att positiva effekter kan uppnås när gående och cyklande människor prioriteras. Först när människor prioriteras framför bilar finns utrymme för ett aktivt stadsliv i attraktiva städer.

Sammanfattning bakgrund

- Blasieholmen är ett riksintresse och en historiskt komplex plats som många engagerar sig i.
- För Stockholm som hamnstad var Blasieholmsudden en betydande hamn fram till och under industrialismen.
- Blasieholmsudden har sedan 1800-talet varit en plats som staden har satsat på vad gäller offentliga platser och verksamheter
- På Blasieholmsudden finns ett behov av ytterligare parker och offentliga platser enligt Stockholms Stad.
- I stadsutvecklingskartan är Blasieholmsudden markerat som ett område där grönstruktur och kultur bör utvecklas.
- PEBOSCA är ett verktyg framtaget för hållbar stadsutveckling och en utveckling av de tre traditionella hållbarhetsmålen.
- Genom att använda PEBOSCA för att förändra avgränsande platser i städer till att bli mer hållbara, kan ett nätverk av hållbara platser utvecklas med god inverkan på hela staden.
- Tack vare Gehls forskning har många platser och städer flyttat fokus från bilar till människor vilket gjort dem attraktivare.
- När bilparkering eller vägar på centrala platser omvandlas för att gynna människor resulterar det i många positiva effekter. Till exempel blir platserna blir mer använda, uppskattade och säkrare med förbättrade ekonomiska resurser.

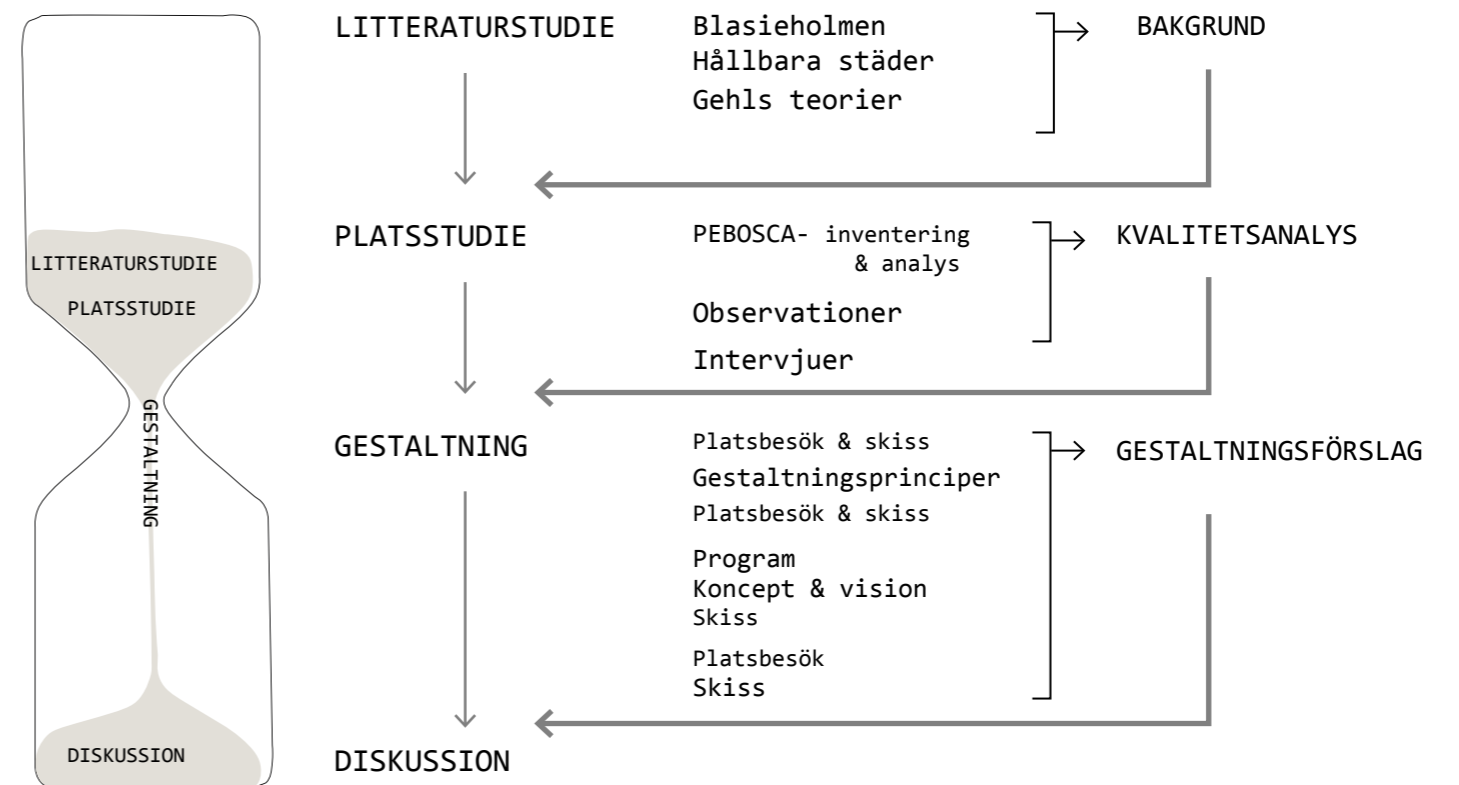
METOD

Metoder som användes i examensarbetet är litteraturstudie, platsstudie, analys och gestaltning. I litteraturstudien studerades litteratur gällande offentliga platser och stadsliv, resurser för hållbara boplatser – PEBOSCA, information om Blasieholmen samt estetiska och sociala kvaliteter. Litteraturstudien användes både som grund till platsstudien, kvalitetsanalysen av Blasieholmsudden och till gestaltningen. Platsstudien inkluderade observationer, inventering och analys samt intervjuer. Resultatet av platsstudien analyserades i en kvalitetsanalys baserad på Gehls teorier om vad som bidrar till attraktiva städer för människor. Detta gjordes för att förstå Blasieholmsudden och vad som var viktigt att prioritera i gestaltningen. Gestaltningen gjordes med utgångspunkt i resultatet från platsstudien där estetiska och sociala faktorer utgjorde huvudområden.

Arbetsmetoden fungerade likt ett timglas där platsen först undersöktes i ett brett perspektiv med flera metoder för att smalna av i gestaltningen och i diskussionen analysera arbetet i det bredare perspektivet. Det breda perspektivet handlar om hållbar utveckling, att studera Blasieholmsudden ur ett hållbart planeringsperspektiv. Det har sin grund i Habitatagendan från 1996 och därmed PEBOSCA. Arbetet fördjupas i två av PEBOSCAS sju resurser, sociala och estetiska, vilket sker i kvalitetsanalysen och gestaltningen.

LITTERATURSTUDIE

Litteraturstudien användes som underlag till bakgrunden, platsstudien och gestaltningen. Den huvudsakliga litteraturen bestod av böckerna Timeless Citylands, Svensk Miljöpsykologi, Life between buildings, Cities for People, Byens rum byens liv och How to study public life. Offentliga dokument från FN, Stockholms Stad, Stockholms stadsmuseum och Riksantikvariets hemsida, utgjorde också viktiga informationskällor i examensarbetet.

Figur 12: Illustration över metodarbetet.

PLATSSTUDIE

Metoden som användes för undersökningen av Blasieholmsudden var en platsstudie med platsbesök där platsen inventerades, analyserades, observerades och 10 personer intervjuades om platsen. Inventeringen av platsen tog avstamp i de sju resurserna definierade i PEBOSCA. Resultatet av inventeringen analyserades därefter i styrkor och svagheter. Blasieholmsudden observerades utifrån Gehls teoribildning om platsobservationer. Semistrukturerade intervjuer hölls på platsen för att få ytterligare information och förståelse om platsen.

Inventering och analys av sju resurser för hållbar utveckling

PEBOSCA utgör arbetets huvudsakliga ramverk för hållbar stadsplanering eftersom det är ett internationellt välanvänt och beprövat verktyg för att förändra städer och platser till att bli mer hållbara. Alla sju resurser anses vara avgörande för att uppnå hållbara områden vilket är anledningen till att alla resurser studerades i inventeringen och analysen.

Inventeringen gjordes på plats men även med hjälp av informationssök om Blasieholmen för att få tillgång till ytterligare information gällande både platsen och den närmaste omgivningen. Under platsbesöken inventerades grönsstruktur, markmaterial, markanvändning, byggnader, båtar, funktioner, containers, belysning, konstverk, kollektiva trafikförbindelser och sittplatser, vilka sedan kopplades ihop med och kategoriserades enligt de sju resurserna i PEBOSCA. Resurserna användes därefter för att analysera Blasieholmsuddens styrkor och svagheter utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Observationer utifrån Gehls teori

”Life between buildings is both more relevant and more interesting to look at in the long run than are any combination of colored concrete and staggered building forms.”
(Gehl 2010b s. 22)

Centralt i Gehls platsstudier är att observera människors användning av offentliga platser för att förstå hur de fungerar och vad som gynnar ett aktivt stadsliv.

I dessa studier observeras framförallt vilken typ av aktivitet som sker, rörelsemönster, hur många och vilka som använder platsen samt hur lång tid som spenderas på platsen och hur snabbt de rör sig över en plats (Gehl & Svarre 2013, ss. 1-19). För att studera aktiviteterna som sker på en plats förespråkar författarna en kombination av observationer (ibid. s. 22). Vidare beskrivs vikten av att välja en passande dag för undersökningen eftersom fint väder ger de bästa förutsättningarna för utomhusaktiviteter (ibid. s. 22). De observationsmetoder som användes vid platsstudien var ”Counting”, ”Mapping”, ”Tracing” och ”Looking for traces”.

Räkna människor (Counting) är en metod som används för att observera hur många som använder en plats och hur användningen varierar över tid. Syftet är framförallt att ta fram information om hur en plats förändras före och efter en förändring samt motivera olika beslut gällande en viss plats. För att få en förståelse för den rytm som finns på en viss plats är det lämpligt att studera platsen vid flera tillfällen, olika tidpunkter och cirka 10 minuter åt gången. (Gehl & Svarre 2013, s. 25). I examensarbetet användes metoden för att bilda en uppfattning om hur platsens användning förändras mellan vardagar och helg samt vid olika tider på dygnet. Därför studerades Blasieholmsudden vid fyra tillfällen vid olika tider på dygnet, 10 minuter åt gången.

Kartlägga aktiviteter (Mapping) innebär att aktiviteter som sker markeras på en karta. Metoden används vanligen för att registrera om personerna sitter eller står samt om de interagerar med varandra när de är på platsen. (Gehl & Svarre 2013, ss.26-27). I platsstudien studerades Blasieholmsudden vid två tillfällen under dagtid, en veckodag och en helgdag.

Kartlägga rörelsemönster (Tracing) innebär att observera hur gående rör sig över en plats för att förstå rörelsemönstret (Gehl & Svarre 2013, ss.2829). I platsstudien observerades rörelsemönstret vid tre tillfällen.

Studera spår (Looking for traces) är en observation av ledtrådar som kan säga något om användningen av platsen (Gehl & Svarre 2013, s.30). Metoden användes för att förstå platsens användning vid andra tidpunkter än för observationerna.

Samtliga observationsmetoder utgår från Gehls teorier om aktiviteter och valdes eftersom syftet med gestaltningen är att förbättra sociala och estetiska resurser på platsen. Aktiviteter och stadsliv har en tydlig koppling till sociala och estetiska kvaliteter som finns på en plats. En stor del av Blasieholmsudden används som parkering och bilar är tillåtna över nästan hela platsen. Många platser Gehl omvandlat har varit av liknande karaktär, centrala platser som dominerats av parkering eller biltrafik, vilka omvandlats till uppskattade platser för människor (Gehl J & Gemzøe L 1996, ss.8-18).

Semistrukturerade intervjuer

För att få ytterligare information om Blasieholmen hölls kvalitativa semistrukturerade intervjuer med 10 personer, fem kvinnor och fem män med varierande ålder och koppling till platsen. Hälften av de intervjuade arbetade eller bodde i närheten av platsen. Tre stycken hade besökt platsen några gånger tidigare men var inte där regelbundet och två av de intervjuade var förstagsbesökare. Urvalet berodde på intresset att höra olika åsikter om platsen från olika typer av användare, intervjuerna ger dock ingen representativ bild av hur användarna upplever platsen. Semistrukturerade intervjuer valdes på grund av den halvstrukturerade formen, intresset för de intervjuades åsikter om platsen, samt möjligheten till en flexibel riktning på intervjun (Bryman, 2011 s. 414). Detta innebar en lista över frågor och ämnen att ta upp med de intervjuade (ibid. s. 415). Den semistrukturerade formen gav även friheten att ställa nya frågor kopplade till de intervjuades svar.

Intervjuerna genomfördes på Blasieholmen och jag började med att presentera mig och mitt projekt, vilket följdes av frågan om att få ställa ett par frågor. Jag frågade därefter de intervjuade vilken koppling de hade till platsen; för att sedan ställa frågor om vad de uppskattade med Blasieholmen, hur de använde platsen, hur de märker att andra använder platsen, om det finns några speciella event eller traditioner kopplade till platsen samt om det fanns något att förbättra på Blasieholmen. När jag märkte att de intervjuade gärna berättade och var intresserade frågade jag om jag fick ställa ytterligare ett par frågor vilka var kopplade till min gestaltning.

Dessa handlade om vad de skulle tycka om en utvidgad park, flera sittplatser och förbättrad vattenkontakt som bryggor och nedtrappningar. Jag antecknade svaren och renskrev dessa kort efter intervjuerna samma dag. Nio intervjuer skedde på Blasieholmsudden och en gjordes strax sydväst om platsen i Södra Blasieholmshamnen.

Metoden användes inte för att få en representativ bild om vad människor tycker om platsen utan för att få mer information om Blasieholmen och en förståelse för olika tankar om platsen. Viss information som framkom användes som underlag till gestaltningen men huvudsakligen för att öka min medvetenhet, gestaltningen är inte baserad på de intervjuades åsikter. Det var även ett sätt för mig att testa hur en förändring i stil med min gestaltning skulle kunna mottas av användare även om de 10 intervjuade inte representerar användarna.

KVALITETSANALYS

Resultatet av platsstudiens inventering, analys, observation och semistrukturerade intervjuer analyserades utifrån Gehls 12 kvalitetskriterier för goda platser. Analysen strukturerades därefter i en tabell och en analysplan. Planering som främjar ett rikt stadsliv innebär, enligt Gehl (2010a ss. 117-128), att ta hänsyn till den mänskliga skalan, skapa goda mötesplatser och förbättra rörelsen genom staden för gående och cyklister. Ytterligare viktiga faktorer är att förbättra mikroklimatet med gröna element och prioritera estetiska kvaliteter som berör alla sinnen. (Gehl 2010a, ss. 171–181). Baserat på detta har Gehl tagit fram 12 kvalitetskriterier utifrån vad som skapar goda förutsättningar för det mänskliga livet i städer (ibid. ss. 238–239). Dessa kvaliteter är indelade i tre kategorier, skydd, komfort och behag. Vidare är varje kategori indelad i underkategorier, skydd handlar om att känna sig både trygg och säker men även skydd mot väder och föroreningar. Komfort handlar om hur inbjudande en plats är för att gå, sitta, stå, lyssna, se och uppleva och behag behandlar den mänskliga skalan, mikroklimatet och sinnesupplevelser. (Gehl 2010a, ss. 238-239).

SKYDD	KOMFORT	BEHAG
¹ Skydd mot trafik och olyckor: <i>-känslan av säkerhet</i>	⁴ Goda möjligheter för gående.	⁷ Möjlighet till konversationer.
² Skydd mot kriminalitet och våld: <i>- Känslan av trygghet</i>	⁵ Möjligheter att stanna och stå på Blasieholmen	⁸ Möjligheter att se på Blasieholmen: <i>- Sikt och belysning</i>
³ Skydd mot obehagliga sinnesupplevelser: <i>- Vind, regn, kyla, föroreningar, buller</i>	⁶ Möjlighet att sitta på Blasieholmen.	⁹ Möjlighet till lek och rörelse under hela året och olika tider på dygnet.
		¹⁰ Skala, byggnader och platser i mänsklig skala.
		¹¹ Möjligheter att njuta av gynnsamt väder: <i>- Fördelaktigt mikroklimat</i>
		¹² Goda estetiska kvaliteter och sinnesupplevelser.

Figur 13: Illustration baserad på Gehls 12 kvalitetskriterier (Gehl 2010a, s. 239).

GESTALTNING

Gestaltningförslaget har sin utgångspunkt i att förbättra sociala och estetiska resurser. Det beror på att dessa resurser har stark koppling till hur människor använder och upplever platser. För att gestaltningen ska bidra med en förbättring för stadens invånare och besökare har dessa resurser prioriterats. Med hjälp av platsstudien och analysen identifierades möjligheter och potential såväl som problem och svagheter, vilka utgör grunden för gestaltningen. Gestaltningprocessen började därför egentligen redan i platsstudien, eftersom en del av processen handlade om att förstå platsen. För att tydliggöra vad sociala och estetiska resurser innebär, formulerades gestaltningsprinciper utifrån aspekter som anses höja dessa värden. Gestaltningsprinciperna fungerar som ett ramverk och baseras på studier av vad som ger värdefulla estetiska upplevelser och främjar sociala aktiviteter. Ett koncept formulerades som ett stöd i gestaltningen gällande formspråk, funktioner och framtidsvision. Programplan och programpunkter gjordes som svar på analysplanen som en hjälp till vad gestaltningen skulle innehålla.

Den huvudsakliga metoden i gestaltningprocessen var att skissa många olika idéer, lösningar och tankar. Skissen är en arbetsmetod inom arkitektur, ett verktyg att kommunicera sina idéer och komma framåt i gestaltningprocessen (Nord, 2001 ss. 21-24). Vissa stadsplanerare menar att när man arbetar med specifika platser behandlar gestaltningen platsens karaktär, platsen i relation till sin omgivning och människors upplevelser. Vidare förklarar de att de första skisserna är tongivande för hela gestaltningen, där idéerna påverkar varandra och möjliggör vissa säkrade lösningar samt att gestaltaren ställer sig utmanande frågor om gestaltningen (Hack & Lynch ss.57–58). De betonar också att misslyckade lösningar är viktiga eftersom det är ett sätt att testa nya angreppsvinklar och komma vidare i gestaltningen, där arbetet ofta går i cykler av testomgångar (Hack & Lynch ss.57–58). Detta stämmer även med gestaltningprocessen i detta arbete som undersökt idéer och lösningar, om och om igen, med utgångspunkt i de första tankarna.

En viktig del i gestaltningprocessen var även att diskutera gestaltningen med andra landskapsarkitekter och landskapsarkitektstuderande. Det gjorde att "lästa" lösningar ifrågasattes och testades på nytt vilket gjorde att gestaltningen utvecklades.

Skissarbetet började tidigt i arbetet för att testa olika idéer vilket fortsatte med under hela arbetet men det varierade i hur mycket som skissades. De första skisserna varierade från konkreta lösningar på specifika problem, till att jobba med ett övergripande formspråk. Olika former prövades och det kändes naturligt att koppla den nya gestaltningen till Museiparkens organiska formspråk. Efter att ha genomfört stora delar av platsstudien och kvalitetsanalysen skissades mer intensivt under en period. Under den tiden besöktes även Blasieholmsudden med jämna mellanrum för att vandra i skisserna och göra ändringar som förhoppningsvis skulle passa bättre. Vid besöken till Blasieholmen studerades även i omgivningarna av och trädslag som ofta förekommer i Stockholms centrala delar nära vattnet noterades för att sedan användas i gestaltningförslaget. När gestaltningen upplevdes vara nästan färdig, diskuterades den igen med två landskapsarkitekter som uppmärksammade vissa problem i förslaget. Det resulterade i att skissarbetet fortsatte, där nya lösningar prövades som ändrade stora delar av förslaget. För att komma ihåg olika skeden i gestaltningen gjordes anteckningar i en veckodagbok.

4 RESULTAT

Resultatet är indelat i två avsnitt där det första avsnittet presenterar resultat från platsstudien, med inventering och analys enligt PEBOSCA, observationer och intervjuer. Det första avsnittet inkluderar även kvalitetsanalysen av platsstudien med tabell och analysplan. Det andra avsnittet presenterar resultatet från gestaltningen med gestaltungsprinciper och gestaltungsförslag. Gestaltungsförslaget inkluderar programplan, programpunkter, koncept, illustrationsplan, sektioner, perspektivskisser och detaljer.

Figur 2: Bearbetat ortofoto över arbetsområdet, Blasieholmsudden. GSD-Ortofoto, 1m färg © Lantmäteriet (2019)

PLATSSTUDIE

Platsstudierna genomfördes vid totalt sex platsbesök, under februari och april månad, vid samtliga tillfällen var det soligt väder. Vid platsbesöken spenderades i genomsnitt en till tre timmar på Blasieholmsudden, både under veckodagar och helger samt vid flera tider på dygnet. Under platsbesöken utfördes inventering, observationer och intervjuer. Platsen besöktes vid olika tidpunkter för att kunna observera hur användningen varierar över tid. Inventeringen krävde också flera platsbesök eftersom platsen var täckt av mycket snö vid det första besöket. Hur platsen upplevdes visuellt från andra platser studerades också.

Inventering och analys av sju resurser för hållbar utveckling

Inventeringsplanen på följande sida visar de resurser som identifierades på Blasieholmsudden under platsstudien. Utifrån inventeringsplanen gjordes en analys som bedömer styrkor och svagheter på Blasieholmsudden, strukturerat i en tabell. Analysen visar att det finns en ojämn fördelning mellan resurserna som idag varken uppmuntrar människor att vistas på platsen eller att göra mer hållbara val. Den södra sidan av Blasieholmsudden har många goda resurser till skillnad från den norra sidan. Platsens fulla potential, med sin historia, centrala och vattennära läge mitt i Stockholm, utnyttjas inte. Min bedömning utifrån analysen är att många av de sju resurserna skulle kunna förbättras väsentligt med vissa förändringar. På grund av att skillnaden i resurser och därmed karaktär delas platsen in i södra och norra Blasieholmsudden, för att underlätta förståelsen om vilken del av platsen som beskrivs.

INVENTERINGSPLAN PEBOSCA

I inventeringsplanen studerades Blasieholmen utifrån sju resurser för hållbara boendemiljöer, PEBOSCA, baserat på FN:s Habitatagenda från 1996. De sju resurserna Fysiska, Organisatoriska, Biologiska, Ekonomiska, Kulturella och Estetiska presenteras nedan.

FYSISKA RESURSER

- Gångväg, stencjöl
- Smågatsten granit, torg/kaj
- Flammad granit, kaj
- Återvinningskärl
- Sopcontainers
- Sliten blandning mellan asfalt och gatsten
- Kajkant med borgmästarsten

SOCIALA RESURSER

- Museiparken, Nationalmuseet, Tullhuset, Lydmar Hotel och kajerna.
- Bänkar
- Busshållplats/Färjeterminal
- Restaurang/uteservering

ESTETISKA RESURSER

- Utsikten över Stockholm med Nybroviken och Strömmen i förgrunden. Tullhuset, Nationalmuseum, Museiparken, Kokhuset och Lydmar Hotel.
- Plantering
- Träd
- Utblickar
- Båtar

EKONOMISKA RESURSER

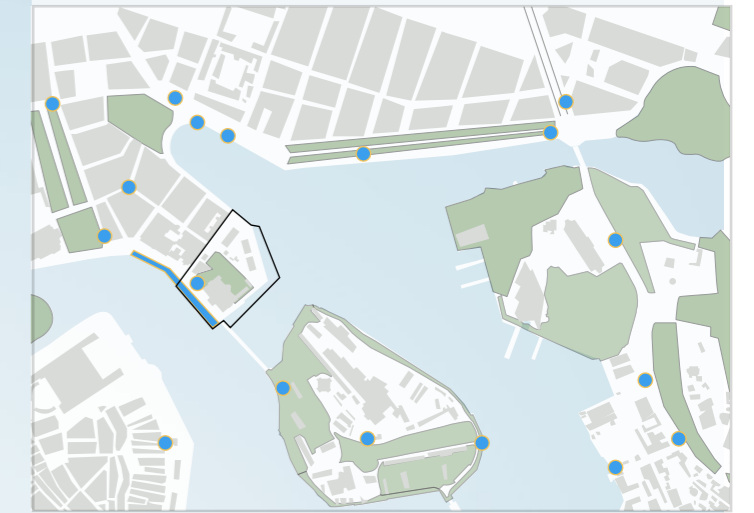
- Museiparken, Nationalmuseum, Tullhuset, Vagnsskjulen och Lydmar Hotel.
- Restaurang/uteservering
- Bilparkering
- Båtar

KULTURELLA RESURSER

- Museiparken, Nationalmuseet, Lydmar Hotel Tullhuset och Hammagasinerna.
- Konstverk
- Båtar

BIOLOGISKA OCH ORGANISATORISKA RESURSER

Översiktlig plan som visar biologiska och organisatoriska resurser på Blasieholmen och dess omgivning.

BIOLOGISKA RESURSER

Museiparken med träd, jord, buskar och gräsmattor.

- Träd
- Blåstruktur, Mälaren/Saltsjön
- Grönstruktur. Skeppsholmen är den närmaste grönytan, Berzelii park och Kungsträdgården är närbelägna parker. På Strandvägen finns en trädallé med lindar som ansluter till Djurgårdens grönområde.

ORGANISATORISKA RESURSER

- Busshållplats/Färjeterminal
- Cykelparkering
- Bilparkering
- Belysning
- Snötipp
- Båtar
- Kollektivtrafik, T-bana, Spårvagn, buss och båt

SKALA 1:1000/A3

Figur 14: Bearbetad inventeringsplan från platsstudien, baserad på information från Öppna data, Stockholms Stad 2019.

RESURSER PEBOSCA

STYRKOR

SVAGHETER

RESURSER PEBOSCA	STYRKOR	SVAGHETER
FYSISKA RESURSER	På södra sidan finns beständiga markmaterial som gör det enkelt att ta sig fram och som representerar platsen väl. På norra sidan finns en återvinningsstation vilket uppmuntrar och underlättar källsortering.	På norra sidan är markmaterialen osammanhängande och slitna. Det finns även ett antal containers utspridda som ger ett stökigt intryck. Återvinningskärlen upplevs felplacerade på grund av att de är ganska stora, ger ett industriellt intryck och skymmer sikten mot vattnet.
EKONOMISKA RESURSER	Nationalmuseum, Tullhuset, Kokhuset, Hamnmagasinen och Lydmar Hotel utgör ekonomiska resurser liksom Museiparken och intäkterna från parkeringsplatserna.	Parkeringsplatserna tar mycket mark i anspråk och gör Blasieholmen svårare för människor. Det bidrar till att den norra sidan upplevs som en otrugg baksida. En annan användning skulle troligtvis kunna generera bättre ekonomiska resurser.
BIOLOGISKA RESURSER	Det finns gott om biologiska resurser i Museiparken, träd, buskar, perennplanteringar och öppna gräsytor. Vattnet i Mälaren och Saltsjön ingår i Stockholms blåstruktur och är mycket värdefullt som biologisk resurs. Museiparken är en del av Stockholms grönstruktur.	Det saknas biologiska resurser i form av växtmaterial längs med kajerna samt på Blasieholmens norra sida som framförallt består av hårdgjorda ytor.
ORGANISATORISKA RESURSER	Transporten till platsen är välfungerande med buss och färjor samt tunnelbana cirka 250 meter från platsen. Cykelparkeringen vid Nationalmuseum gör det möjligt att cykla till platsen och handikapparkeringen är viktig för tillgängligheten. Under vintern 2018-2019 pågick ett pilotprojekt mellan Stockholm Exergi och Waxholmsbolaget där en av färjorna värms upp med fjärrvärme istället för olja (Stockholm Exergi 2018). Målet är att kunna göra det för alla färjor längs med Södra Blasieholmshamnen (Stockholm Exergi 2018). Detta är positivt ur ett hållbarhetsperspektiv då fjärrvärme är ett mycket bättre alternativ än olja och innebär minskade koldioxidutsläpp samt bättre luftkvalitet i närområdet.	På den norra sidan utgörs de organisatoriska resurserna främst av bilparkering och bilar tillåts på alla vägar i hela området. Bilarna begränsar framkomligheten för gående och cyklister. Många cyklar var även utspridda över norra delen vilket indikerar att det finns ett behov av flera cykelparkeringar.
SOCIALA RESURSER	Sociala resurser som identifierats på platsen är Museiparken, Nationalmuseet, Tullhuset, bänkar, kajerna, busshållplatser, färjeterminalerna, båtarna och uteserveringen. Nationalmuseum, restaurangerna, hotellet, färjeterminalen och busshållplatserna utgör målpunkter inom området. Kajerna är populära promenadstråk. Museiparken erbjuder lugn och grönska samt många sittplatser. Bänkarna på södra sidan inbjuder till att stanna. Uteserveringen vid Lydmar Hotel ligger i söderläge och bidrar med folkliv.	Den norra sidan av Blasieholmen upplevs som en bortglömd baksida till Nationalmuseum. Platsen uppmanar inte till vistelse utan är en plats att passera. Bilparkeringen tillför inte några sociala värden till platsen och tar mycket yta i anspråk. Hamnmagasinen används som förråd vilket inte heller bidrar till sociala kvaliteter.
KULTURELLA RESURSER	Museiparken, konstverk, Waxholmsbåtarna, Nationalmuseum, Tullhuset, Kokhuset, Hamnmagasinen, vyer över Stockholm och Lydmar Hotel (Burmanska Huset) utgör kulturella resurser. Dessa utgör symboler för platsens historia och sammanför människor.	Blasieholmens kulturella resurser är otydliga på flera ställen på grund av användningen av platsen. Hamnmagasinen upplevs nedgångna och förstärker känslan av att platsen är en baksida. Det är inte en plats som uppmanar till ceremonier och sammankomster.
ESTETISKA RESURSER	Vackra vyer över Stockholm och dess vatten. Från Blasieholmen syns Gamla Stan, Slottet, Skeppsholmen, Djurgården och Strandvägen vilka utgör fascinerande visuella upplevelser. Träd, buskar och planteringar i Museiparken är estetiska resurser som berör alla sinnen och gör upplevelsen av platsen behaglig. Historiska och imponerande byggnader som Nationalmuseum, Tullhuset, Kokhuset och Lydmar Hotel liksom båtarna bidrar med ytterligare estetiska kvaliteter till platsen.	Den norra sidan av Blasieholmen är i väldigt dåligt skick med allt från nedgångna och trasiga byggnader, klotter, trasiga byggnader, gropar i marken samt slitna och osammanhängande markmaterial. Detta bidrar till negativa sensoriska upplevelser på platsen. Stora delar av ytan upptas av bilparkering som inte bara begränsar framkomligheten inom området utan även sikten. Detta är mycket negativt för upplevelsen av Blasieholmen. Vattenkontakten är svag, förutom som visuell resurs på vissa ställen, trots att platsen ligger precis invid vattnet.

Figur 15: Bearbetat ortofoto södra och norra Blasieholmsudden. GSD-Ortofoto, 1m färg © Lantmäteriet (2019)

Figur 16: Norra Blasieholmsudden med parkerade bilar framför Tullhuset och ett av hamnmagasinen, 2019.

Figur 17: Södra Blasieholmsudden med Nationalmuseum längs Södra Blasieholmshamnen, 2019.

Observationer Blasieholmsudden

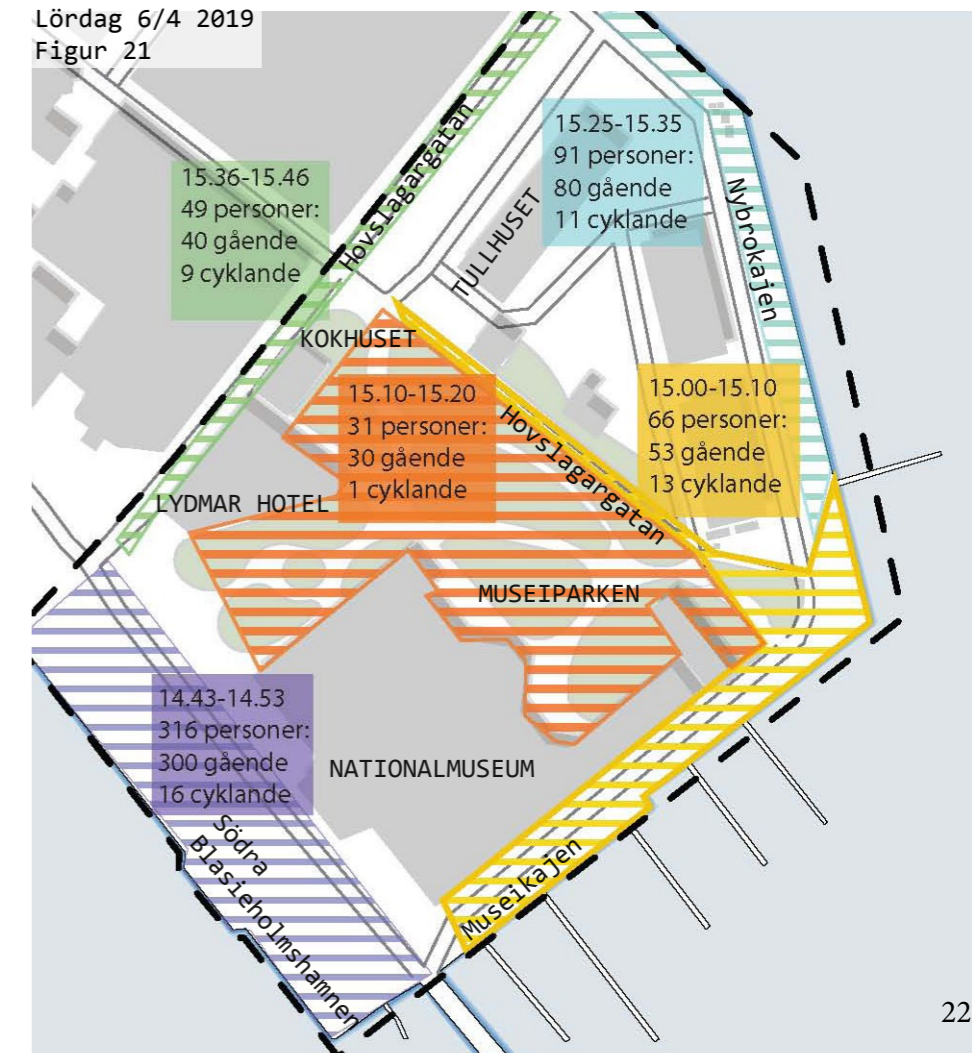
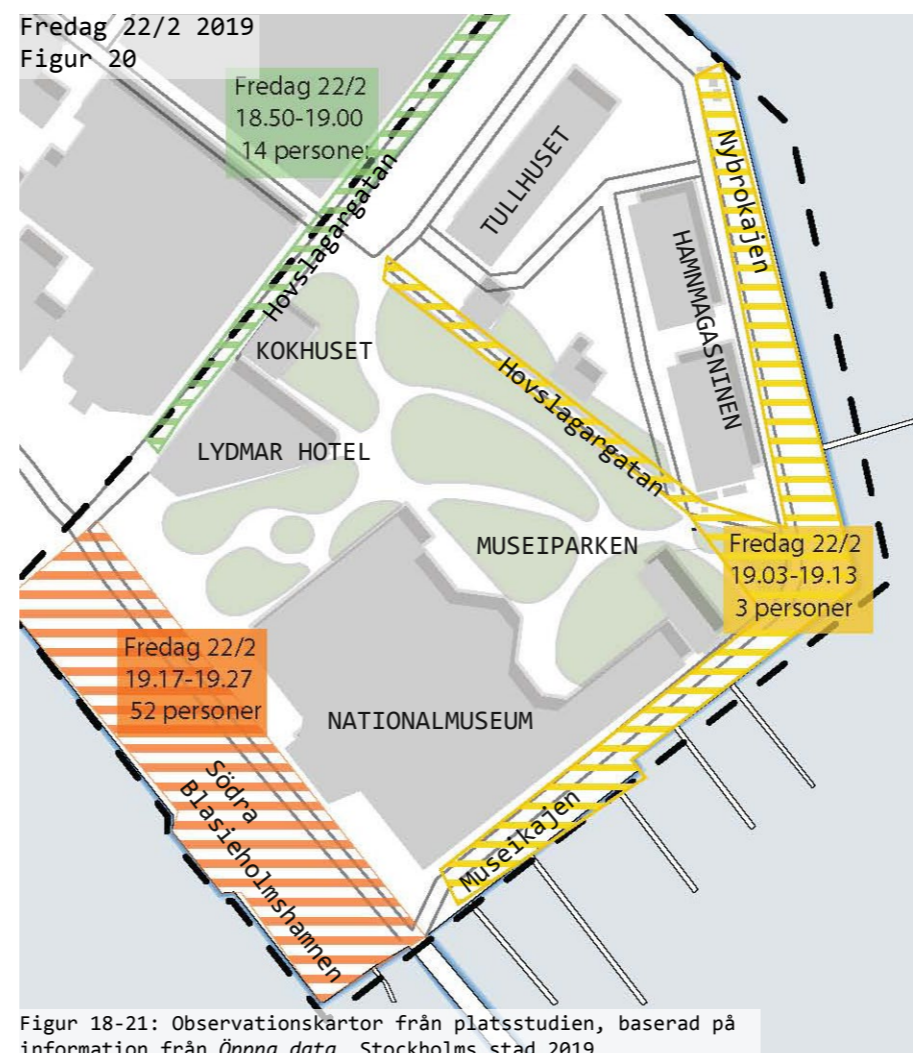
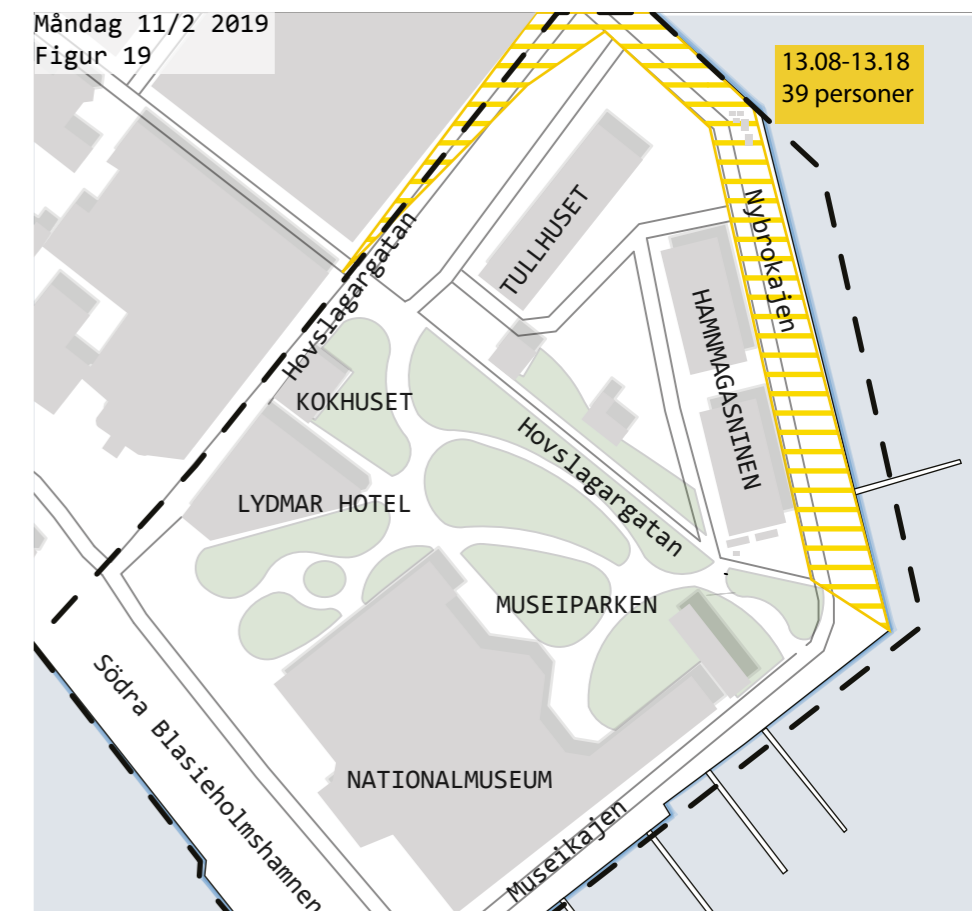
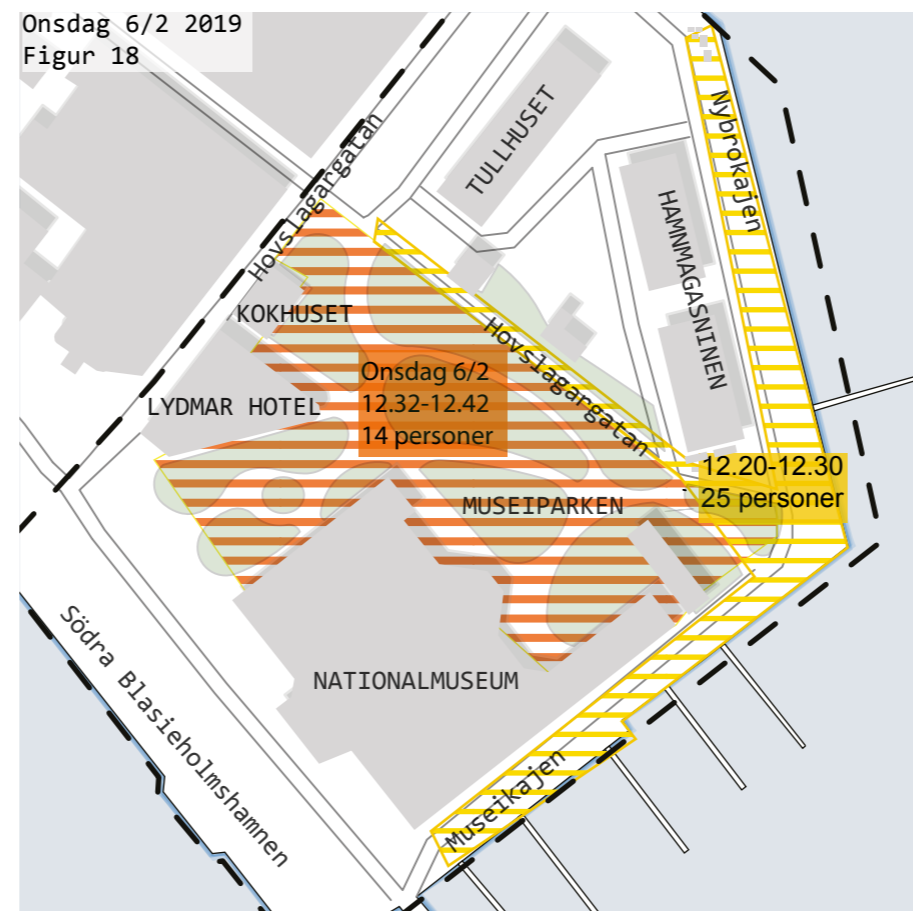
Fyra typer av observationer, baserade på Gehls teorier, gjordes under platsbesöken till Blasieholmsudden. Observationerna bestod av att räkna människor, kartlägga rörelsemönster, kartlägga aktiviteter och registrera tecken på mänskliga aktiviteter vilka presenteras i kartor och sammanfattningar.

RÄKNA MÄNNISKOR

I observationen räkna människor observerades olika platser på Blasieholmsudden under 10 minuter på varje plats, där antalet förbipasserande, gående och cyklister antecknades. Detta gjordes vid fyra tillfällen och redovisas i figurerna 18-21. Vid det första besöket, onsdagen den 6/2, studerades två platser, Museiparken och korsningen Nybrokajen, Museikajen och Hovslagargatan. 25 personer passerade via någon av kajerna i solen och 14 stycken genom Museiparken, som vid tidpunkten låg i skugga. Vid det andra besöket, måndagen den 11/2, studerades Hovslagargatan och Nybrokajen där 39 personer passerade. Under båda besöken registrerades ungefär lika många kvinnor som män, många gick i grupp, uppskattningsvis i åldrarna 25-65 samt några barn i vagn. Studier visar att platser med en jämn könsfördelning, alternativt med fler kvinnor, upplevs tryggare än platser med fler män än kvinnor (Gehl & Svarre 2013, s. 14).

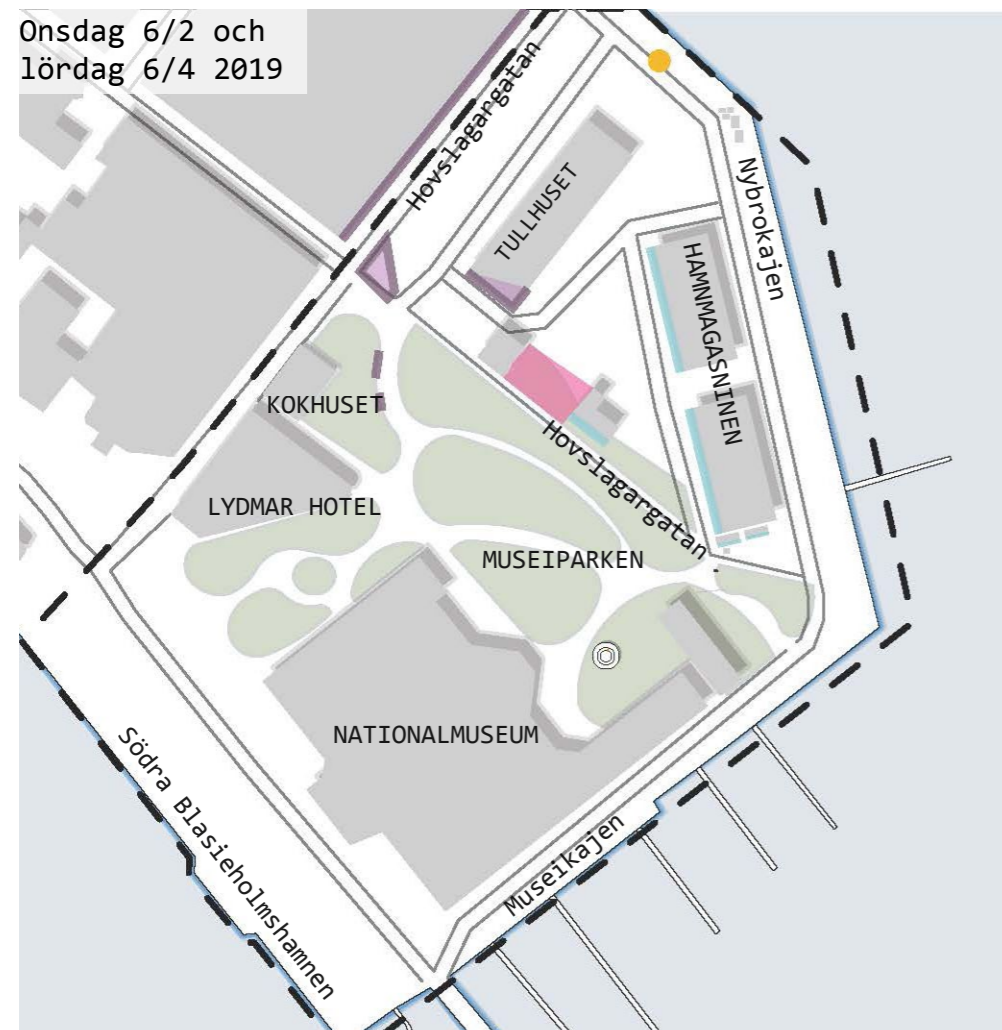
Det tredje besöket skedde en fredagskväll den 22/2 mellan klockan 17.45-18.30 och tre olika platser studerades. Först observerades hörnet Hovslagargatan och Nybrokajen där 14 personer passerade men aldrig mer än ett sällskap i taget, majoriteten kom i grupper eller par. Alla gick via Hovslagargatan, ingen rörelse skedde på kajen. Den andra platsen som observerades var korsningen där Hovslagargatan möter Museikajen och Nybrokajen. Under 10 minuter passerade enbart tre personer varav två verkade ha gått fel och den tredje gick till en bil som stod på tomgång och väntade. Den tredje platsen som studerades var vid entrén till Nationalmuseum där 52 personer passerade. Observationen skedde drygt en kvart efter att Nationalmuseum hade stängt eftersom det troligtvis skulle påverka antalet människor. Majoriteten av alla passerande kom från Skeppsholmen och hade sannolikt besökt något av museerna där. Återigen uppfattades en jämn fördelning mellan könen men även fler barnfamiljer och ungdomar noterades än tidigare. Under kvällstid upplevdes den norra sidan väldigt öde, alla som passerade gjorde det huvudsakligen längs Hovslagargatan eller via Södra Blasieholmshamnen.

Det fjärde tillfället för observationen var lördagen den 6/4. Då observerades fem olika platser, 10 minuter vardera. Många människor passerade Blasieholmsudden, de flesta, drygt 300 personer, valde att röra sig längs Södra Blasieholmshamnen. Genom Museiparken passerade endast cirka 30 personer. Anledningen till att så många fler passerade längs södra Blasieholmsudden kan bero på att det ligger flera målpunkter i den riktningen, Nationalmuseum, museerna på Skeppsholmen och färjeterminalerna. Det var även soligt på kajerna till skillnad från i Museiparken som vid tidpunkten skuggades av Nationalmuseum. Vid detta tillfälle registrerades även personer som cyklade eller åkte el-sparkeykel, eftersom de var många fler än tidigare då enbart några enstaka passerat. Det var också första gången cykelställen utanför Nationalmuseum var fulla. Återigen uppfattades en jämn fördelning mellan könen, många barnfamiljer, ungdomar och många fler äldre människor än vad jag registrerat tidigare. Det var troligtvis en kombination av det fina vädret, tidpunkten och att det var en lördag.

Figur 18-21: Observationskartor från platsstudien, baserad på information från öppna data, Stockholms stad 2019.

STUDERA SPÅR

Figur 22: Observationskarta från platsstudien, baserad på information från Öppna data, Stockholms Stad 2019.

Onsdagen den 6/2 och lördagen den 6/4 observerades spår från mänskliga aktiviteter. Vid det första besöket observerades en snögubbe i Museiparken som ett tecken på barns lek, men även ett stort antal cyklar utspridda över platsen. Observationen visade att någon hade klottrat på majoriteten av byggnaderna på norra sidan, på båda hammagasinen men även på elstationerna och vissa containers. Den papperskorg som finns på den norra sidan var inte tömd utan överfull med sopor. Vid det andra besöket i april observerades ett mycket större antal felparkerade cyklar, framförallt på den norra sidan. Delar av platsen används dessutom som sopstation, allt från en julgran till medicinrester, kläder och förpackningar var lämnat på platsen. Det luktade även urin på den nedskräpade platsen.

Teckenförklaring

- Papperskorg, överfull med skräp
- Felparkerade cyklar
- Skräp
- Klotter
- Snögubbe

Figur 23: Barackbyggnad med klotter, norra Blasieholmsudden 2019.

Figur 24: Trasig byggnad med klotter, norra Blasieholmsudden, 2019.

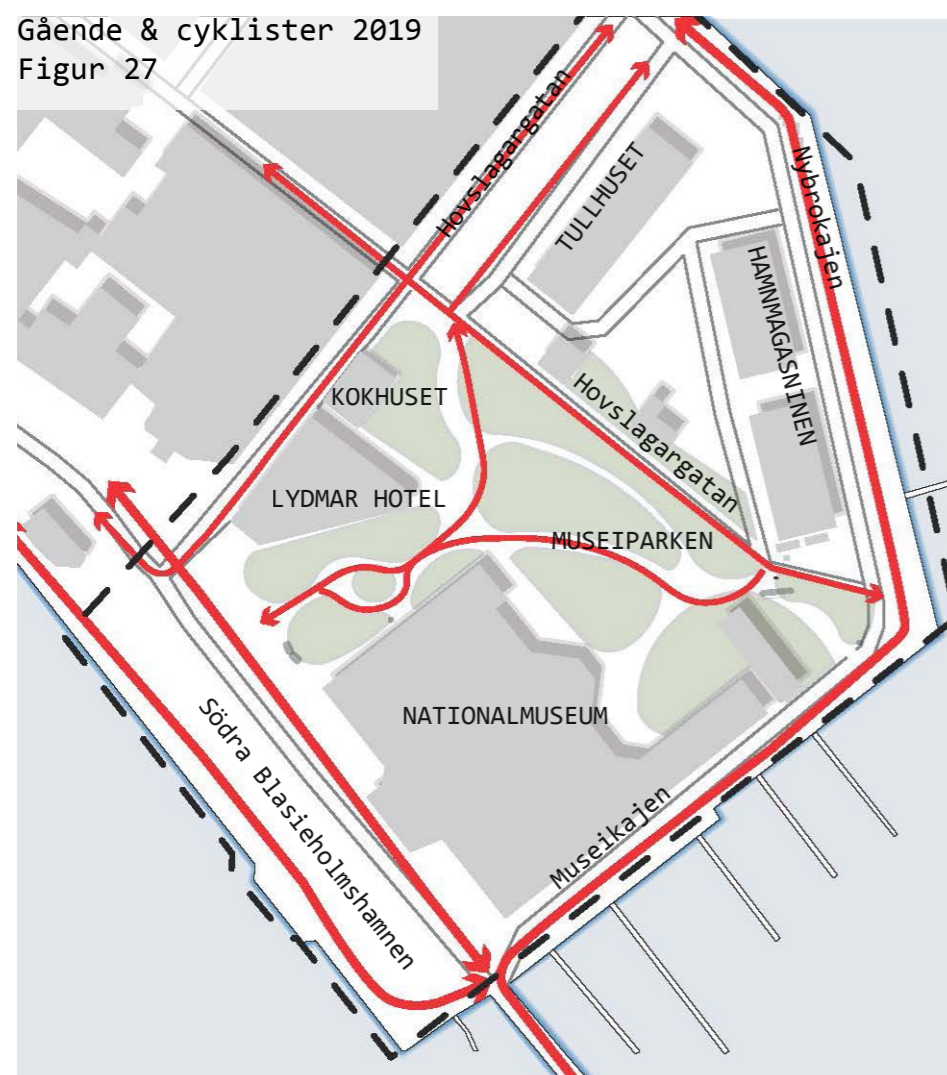
Figur 25: Skräp och byggrester utanför ett av Hammagasinen och klotter på fasaden, 2019.

Figur 26: Cyklar parkerade intill biljettautomaten vid bilparkeringen. I bakgrunden skymtas en cykel parkerad på trottoaren intill Hovslagargatan, 2019.

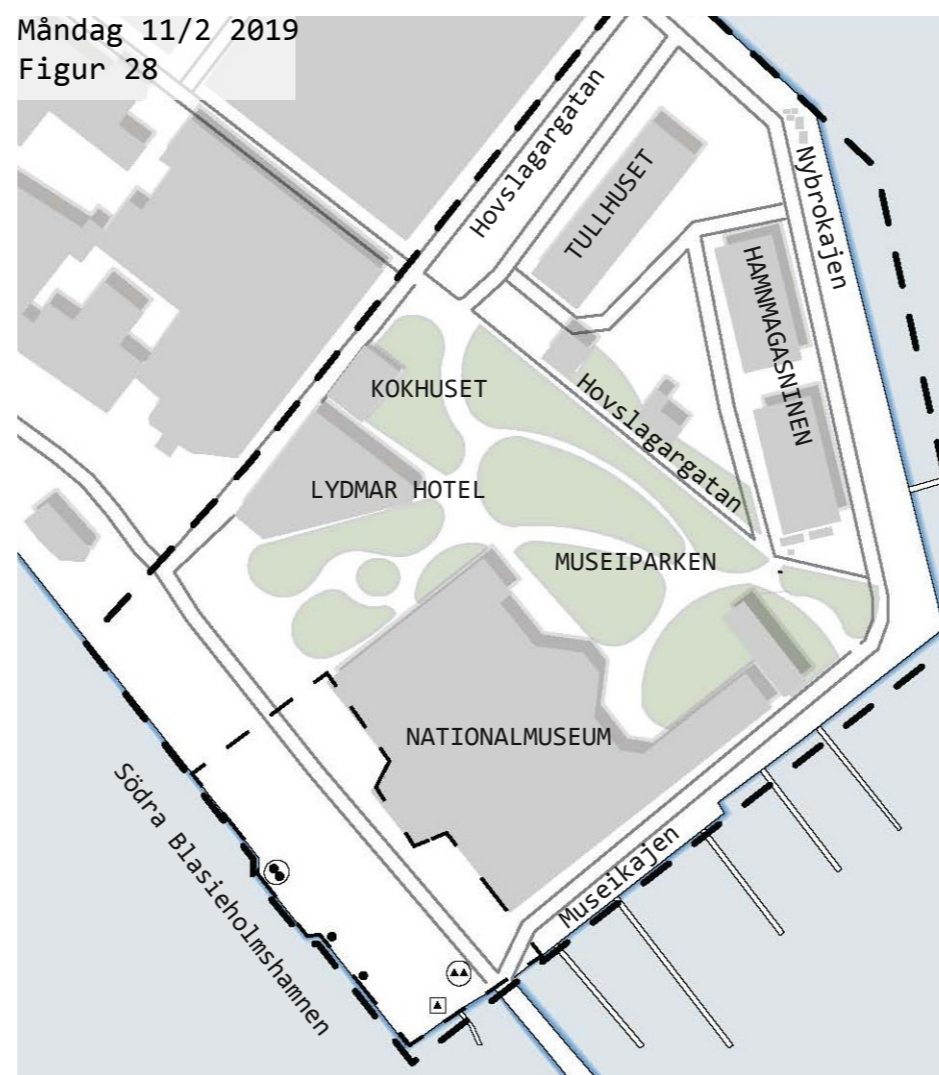
RÖRELSEMÖNSTER

Gående & cyklistar 2019
Figur 27

KARTLÄGGA AKTIVITETER

Måndag 11/2 2019
Figur 28

Lördag 6/4 2019
Figur 29

Figur 27-29: Observationskartor från platsstudien, baserad på information från Öppna data, Stockholms stad 2019.

Onsdagen den 6/2 studerades rörelsemönstret för gående och cyklistar på Blasieholmsudden. Observationen visade att de rörde sig både på vägar avsedda för bilar där det var mindre trafik, trottoarer och grusgångar i området. Snö och bilar blockerade framkomligheten på de flesta andra ställen förutom på vägarna vilket troligtvis påverkade rörelsemönstret. Måndagen 11/2 hade snön smält men resultatet blev detsamma. Vid de övriga platsbesöken noterades samma rörelsemönster som tidigare. Skeppsholmen och Nationalmuseum var målpunkter många rörde sig till likväl kajkanterna.

Den 11/2 studerades aktiviteter som pågick på platsen av personer som stannade och inte passerade. Södra Blasieholmshamnen observerades eftersom det var den enda platsen där ett fåtal personer stannade den här kalla men soliga februaridagen, temperaturen uppgick till ett par minusgrader. Observationen visade att några valde att sitta en kort tid i solen, några fotograferade utsikten och två personer pratade med varandra. Lördagen den 6/4 observerades återigen aktiviteter på platsen och det var betydligt fler människor än första gången. Uteserveringen var fullsatt liksom alla bänkar och många satt även i trappan till Nationalmuseum. Det berodde sannolikt på att det var en av årets första varma vårdagar. Det var samma typ av aktiviteter som i februari men med många fler människor.

Teckenförklaring - kartlägga aktiviteter

- Sitta
- ⊙ Sitta och prata
- ▲ Stå
- ⊠ Stå och prata
- ▣ Stå och fota
- Uteservering

Semistrukturerade intervjuer

Totalt intervjuades 10 personer på Blasieholmen med olika relationer till platsen, fem män och fem kvinnor. Jag hade förberett korta frågor kopplade till vissa ämnen men om personerna berättade någonting intressant lät jag dem prata vidare och ställde följdfrågor. Samtalen antecknades och renskrevs under samma dag. Urvalet ger inte någon representativ bild eller en generell uppfattning om Blasieholmen men en fingervisning om olika tankar som finns om platsen. Nedan har jag sammanfattat informationen som jag fick från intervjuerna. Jag genomförde intervjuerna vid tre tillfällen, den 6/2, den 4/4 och den 30/4. Onsdagen den 6/2 intervjuade jag en besökare och en som arbetade i närheten när de promenerade längs Museikajen. Torsdagen den 4/4 intervjuades tre personer, två som arbetade på platsen med hamn- och färjeverksamhet samt en besökare. Tisdagen den 30/4 intervjuades fem personer, två turister, en som arbetade på platsen, en besökare och en som bodde i närheten. Samtliga intervjuer varade i cirka 5-15 minuter.

Alla som arbetar i anslutning till platsen berättade att många besöker Blasieholmen under lunchtid, två av dem tar dagligen egna lunchpromenader. När det är soligt väder brukar bryggorna, som ligger öster om Nationalmuseum, vara populära att äta lunch på, trots att de har grindar.

Majoriteten uppgav att de tycker platsens läge vid vattnet med utsikt över Stockholm är fina kvaliteter på Blasieholmen. Två av personerna jag intervjuade och som arbetar på Blasieholmen beskrev platsen som speciell på grund av att den upplevs lugn och avskild, trots sitt centrala läge. Majoriteten tycker att det är tråkigt att det är så mycket skräp på platsen, att den behöver tas om hand bättre.

En av besökarna uttryckte att platsen känns som en baksida. Hälften uppgav att de tycker att Tullhuset är vackert och viktigt för platsen och uttryckte en lättнад över att Nobelcenter inte byggs på platsen. Gällande Hamnmagasinen finns det mer delade meningar där en person tycker det är viktigt att bevara allting och att ingenting borde förändras, medan andra vill ha kvar byggnaderna men anser att de behöver rustas upp och en person uttryckte att de inte var viktiga alls för platsen. Åtta personer fick frågan om hur de skulle känna för en upprustning av platsen, med ett sammanhängande kajstråk, sittplatser och ny grönska. Sju av dessa var positiva och trodde att det skulle vara bra för platsen och ansåg att det skulle vara bra om det var lättare att ta sig runt, de intervjuade lyfte idéer om nya uteserveringar och möjligheten att ha picknick. Fem sa även att de skulle uppskatta nya bryggor och möjligheten att komma nära vattnet vilket, trots platsens läge, anses svårt idag. En av de intervjuade trodde inte att en större park eller ett nytt stråk skulle användas. Av personen som hade arbetat längst på platsen, i 23 år, fick jag information om att det brukar förekomma musikevenemang på Skeppsholmen som lockar många människor.

Sammanfattningsvis bekräftade intervjuerna att platsen används mycket under lunchtid, både som lunchplats och för promenader av många människor. Att platsen är skräpig och sliten är något som flera upplever tråkigt och negativt för platsen. Majoriteten av de intervjuade tycker att det vore positivt om platsen förändrades så länge kulturhistoriska värden och byggnader bevaras. Samtalen bekräftade delar av det som hade observerats och analyserats på Blasieholmen.

Figur 30: Museiparken en aprilkväll och i bakgrunden syns slottet, 2019

Figur 32: Tullhuset och bilparkering, 2019.

Figur 31: Tillfällig belysningsstolpe längs Hovslagargatan, 2019.

Figur 33: Brygga som är populär under varma dagar, 2019.

Utifrån Gehls 12 kvalitetskriterier

Utifrån resultatet i platsstudien analyserades Blasieholmsudden enligt Gehls kriterier för goda platser. Varje kvalitet utvärderades och sammanfattades i en tabell med bedömningen god, medel eller svag. Resultatet från kvalitetsanalysen presenteras därefter, kortfattat, i en analysplan.

Utifrån Gehls 12 kvalitetskriterier kan det konstateras stora skillnader i hur platsen upplevs beroende på var man befinner sig, men även att platsen som helhet anses bristfällig utifrån dessa tolv kvaliteter. Analyserna har även bidragit med insikt i de goda förutsättningar Blasieholmen har, samt var förändringar bör göras för att platsen ska förbättras.

12 Kvalitetskriterier

1. Skydd mot trafik och olyckor:
-känslan av säkerhet.
2. Skydd mot kriminalitet och våld:
- Känslan av trygghet.
3. Skydd mot obehagliga sinnesupplevelser:
- Vind, regn, kyla, föroreningar, buller.
4. Goda möjligheter för gående.
5. Möjligheter att stanna och stå på Blasieholmen.
6. Möjlighet att sitta på Blasieholmen.

Södra Blasieholmsudden

På södra Blasieholmen är gående prioriterade, det finns gott om utrymme på kajerna och i Museiparken. Hovslagargatan, mot hamnen, är främst avsedd för bilar men många gående väljer trots det att gå där. Trots avgränsningen mot Hovslagargatan från Museiparken, tilläts viss biltrafik till Nationalmuseum genom parken. Under andra platsbesöket registrerades att en bil stod parkerad inne i parken, på en av gångvägarna.

Observationerna visade att många passerar längs med Södra Blasieholmshamnen, både till Nationalmuseum och Skeppsholmen. Därför finns en rörelse på den södra delen av Blasieholmen under museernas öppettider. Den södra delen har även god belysning och utanför och utanför Lydmar hotell finns en uteservering som gör att platsen känns befolkad.

Södra Blasieholmsudden har delvis skydd mot regn och vind, tack vare vegetationen i Museiparken. Nationalmuseum fungerar även som bullerskydd för Museiparken. Södra Blasieholmshamnen är väderutsatt eftersom platsen enbart består av en stor hårdgjord yta utan växter. Vid busshållplatsen saknas busskur. Bänkarna som finns på platsen var under första besöket täckta med snö och är under stor del av året väldigt kalla sittplatser.

Utsikten mot Gamla Stan och Slottet, liksom de historiska byggnaderna och grönskan i Museiparken, tillför höga värden för gående. Markmaterialet är tillgängligt över hela Södra Blasieholmen, med gatsten i granit på kajerna och stenmjöl i Museiparken. Utsikten från Museiparken mot Hammagasinen och trasiga förråd med klotter drar ner intrycket.

På den södra sidan finns möjligheten att stå lutad mot ett räcke vid vattnet eller mot Nationalmuseums fasad i vårsolen.

På den södra sidan finns soffor utplacerade, en soltrappa nedanför Nationalmuseum samt trappan till Nationalmuseum som kan användas som sittplatser under soliga dagar. Flera personer observerades sitta på sofforna redan i mitten av februari, kortare stunder i solen. Sittplatserna är kalla vintertid och inte tillräckligt många. Det saknas även en bänk till busshållplatsen.

Norra Blasieholmsudden

Nästan hela norra Blasieholmsudden består av bilparkering med dåligt utrymme för gående. Platsen består framförallt av bilvägar där gående är hänvisade antingen till smala och slitna trottoarer eller till vägen. Observationerna räkna människor och kartlägga rörelsemönster visade att majoriteten av alla gående går på vägen längs Nybrokajen och Museikajen.

På norra delen av Blasieholmen är det folktomt kvällstid och belysningen varierar, delar av platsen är upplyst med tillfällig byggbelysning. Hammagasinen har inga fönster i ögonhöjd. Flera byggnader har klotter. Nybrokajen är dåligt upplyst och öde kvällstid förutom enstaka bilar som står på tomgång under längre stunder.

Den norra delen av Blasieholmen är delvis skyddad av Nationalmuseum och Museiparken både från buller och stark vind. Utöver det är platsen kal och öppen eftersom den till stor del utgörs av hårdgjorda ytor. Byggnaderna utgör inte något direkt skydd eftersom ytan främst upptas av parkerade bilar.

På norra sidan finns osammanhängande, trasiga och slitna markmaterial vilket försämrar tillgängligheten för gående. Parkerade bilar utgör hinder för gående och skymmer utsikten mot vattnet. Tullhuset, som har ett högt visuellt värde, kommer inte till sin rätt på grund av parkerade bilar.

Norra sidan upplevs vara en baksida som inte uppmuntrar människor till att stanna på platsen.

På den norra sidan saknas det sittplatser vilket gör sträckan längs Nybrokajen otillgänglig för personer som ofta behöver vila under en promenad.

Teckenförklaring

- God
- Medel
- Svag

Helhetsbedömning

Biltrafik är tillåten över hela Blasieholmsudden och bilarnas hastighet varierar. Det gör att gående och cyklister hamnar i ett oskyddat läge, därför bedöms kvaliteten som svag.

På platsen rör sig få under kvällstid. Det är stora skillnader mellan södra och norra Blasieholmen. Den norra delen upplevs öde och bortglömd. Kvaliteten bedöms svag.

Under observationerna noterade jag att det finns få skyddade platser på Blasieholmen eftersom stora delar består av hårdgjorda ytor. Kvaliteten bedöms som svag.

Gående är begränsade på stora delar av platsen eftersom den norra delen till största delen används som parkering. Platsens blandade karaktär ger inte ett sammanhängande kajstråk. De historiska byggnaderna kommer inte till sin rätt på norra sidan eftersom den upplevs vara en baksida. Goda förutsättningar för upplevelserika promenader på platsen med storslagna vyer över Stockholm finns, men helheten bedöms som svag på grund av användningen.

Möjligheter till att stanna eller stå på platsen är bättre på den södra sidan men sämre på den norra delen av platsen. Kvaliteten bedöms som medel.

Möjligheten att sitta på Blasieholmen är bättre på den södra sidan men sämre på den norra sidan där sittplatser saknas helt. Sittplatser som är attraktiva året runt saknas i hela området. Kvaliteten bedöms därför som medel.

12 Kvallitetskriterier

7. Möjligheter att se på Blasieholmen:
- Sikt och belysning.

Södra Blasieholmen

Den södra delen har goda möjligheter både till sikt och utsikt över Gamla Stan, Slottet, Skeppsholmen och vattnet samt god belysning.

8. Möjlighet till samtal och konversationer.

Platser som skapar förutsättningar för konversationer med sittplatser och låga bullernivåer finns delvis på platsen. Södra Blasieholmshamnen och Museiparken erbjuder detta längst med vattnet och i parken. Museet fungerar som bullerskydd mot Museiparken vilket gör att stora delar av parken upplevs relativt tyst.

9. Möjlighet till lek och rörelse under hela året och olika tider på dygnet.

På den södra sidan finns goda förutsättningar till fysisk aktivitet och rörelse eftersom det är enkelt att ta sig fram, det vattennära läget med rekreativa kvaliteter och Museiparken med träd och grönytor. Det saknas däremot en lekpark. Närheten till vattnet och biltrafiken gör att uppsikt över barn krävs på platsen.

10. Skala, byggnader och platser i mänsklig skala.

Längs Södra Blasieholmshamnen är utrymmet för gående stort, utan grönska och upplevs något ödsligt. Nationalmuseum är en vacker historisk byggnad vilket är positivt för platsen. Kontakten mellan inne och ute är dock låg eftersom man inte ser in från gatan. Lydmarhotell har en restaurang med stora fönster mot Museiparken och gör att kontakten mellan byggnaderna och parken blir tydlig.

11. Möjligheter att njuta av gynnsamt väder:
- Fördelaktigt mikroklimat.

Det finns sittplatser på södra sidan och under besöken noterades människor som var ute och njöt av solen längs kajerna. Det är en fin kvalitet på platsen. Det finns både sittplatser i sol längs med kajerna och lövskugga i parken. Under vintern var bänkarna för kalla eller täckta med snö vilket innebär en begränsning för många.

12. Goda estetiska kvaliteter och sinnesupplevelser.

Byggnaderna, Nationalmuseum, Kokhuset och Lydmar hotell är historiskt värdefulla och har visuella kvaliteter. Utsikten över vattnet och staden är enastående vilket bidrar till platsens speciella karaktär. På södra sidan är skötseln hög och alla materialval är genomtänkta, ändamålsenliga och av hög kvalitet. Växterna i Museiparken är också av god kvalitet och tillför estetiska värden till platsen. Inslag som stärker den intersensoriska upplevelsen på platsen skulle behöva tillföras. Till exempel skulle fler träd och växter på platsen tillföra ytterligare positiva dimensioner till Blasieholmsudden.

Norra Blasieholmen

Den norra sidan har mycket begränsad sikt trots sitt vattennära läge. Detta beror på den mängd parkerade bilar och containers som till stor del skymmer möjliga utblickar för gående. Den här delen är också dåligt belyst under kvällstid. Längs kajen är sikten däremot god trots båtarna eftersom det går att se mellan dessa.

Ljudnivån på den norra sidan är relativt låg men, avsaknaden av sittplatser gör att det inte är möjligt att sitta och prata på platsen. I observationerna noterades däremot att många promenerade och samtalande även på norra sidan.

Förutsättningar för fysisk aktivitet, lek och rörelse är begränsad, främst på grund av att den norra sidan utgörs av bilparkering. Närheten till vattnet och staden är goda förutsättningar som inte utnyttjas i dagsläget.

Tullhuset och Hammagasinen är betydligt lägre byggnader, en till två våningar höga. Problematiken med dessa byggnader är att Hammagasinen saknar fönster i ögonhöjd och att parkerade bilar intill Tullhusets fasad skymmer byggnaden.

På den norra sidan saknas sittplatser vilket begränsar möjligheterna att njuta av vädret. Platsen är mycket solexponerad under dagen. Möjligheten att promenera i sol längs Nybrokajen begränsas av bilparkering och markmaterial.

På den norra sidan finns en rörig blandning av material med många trasiga element, allt från gropar i marken till sneda skyltar, klotter och överfyllda papperskorgar. Båda Hammagasinen är i mycket nedgångna och de utspridda containers och baracker som finns på platsen drar ner estetiska kvaliteterna ytterligare. Vyerna är däremot enastående med staden och dess vatten vilket är mycket positivt för platsen.

Helhetsbedömning

Möjligheten till utblickar varierar stort över platsen. På grund av parkerade bilar och containers försämras möjligheten till platsens utblickar. Kvaliteten bedöms som medel.

Helhetsupplevelsen varierar stort då den södra sidan uppfattas som en bättre plats för samtal och konversationer än den norra sidan. Detta beror troligtvis på att den norra sidan inte är utformad för gående. Kvaliteten bedöms som medel.

Förutsättningar för lek och fysisk aktivitet finns tack vare att platsens läge vid vattnet och anslutningen till Skeppsholmens grönområde. Möjligheterna är dock begränsade eftersom den norra delen inte är anpassad efter människor. Den dåliga belysningen bidrar även till att delar av platsen upplevs otrygg kvällstid. Det finns inte någon lekplats men Museiparken erbjuder en grönyta som kan användas för lek. Vid besöket observerades en snögubbe vilket indikerar att det förekommer lek. Kvaliteten bedöms som medel.

Byggnaderna på Blasieholmen är inte högre än fem våningar. Det innebär att den mänskliga skalan är bevarad. Byggnaderna är en del av det som händer i staden och på marken (Gehl 2010a, ss. 38-43). Kvaliteten bedöms som god.

Tack vare platsens läge intill vattnet och Museiparken finns möjligheten att njuta av fint väder. Blasieholmen har sol både på morgonen, mitt på dagen och på kvällen vilket är goda förutsättningar. Vegetationen på platsen bidrar till ett bättre mikroklimat. Det finns inte någon möjlighet till direkt vattenkontakt på platsen under till exempel varma sommardagar, trots det vattennära läget vilket också innebär en begränsning. Kvaliteten bedöms som medel.

Skilnaden i estetiska kvaliteter varierar över platsen. På södra Blasieholmsudden återfinns flera goda estetiska kvaliteter medan upplevelsen på norra Blasieholmsudden är övervägande negativ. Norra sidan upplevs till stor del som en icke prioriterad baksida. Det gör att helheten bedöms som svag.

ANALYSPLAN

I analysplanen sammanfattas resultatet från platsstudien och kvalitetsanalysen.

Otydlig entré till norra Blasieholmsudden.
Här saknas också naturliga mötesplatser och målpunkter.

Hamnmagasinen är nedgångna. Användningen som förråd och avsaknaden av fönster är negativt för sociala kvaliteter.

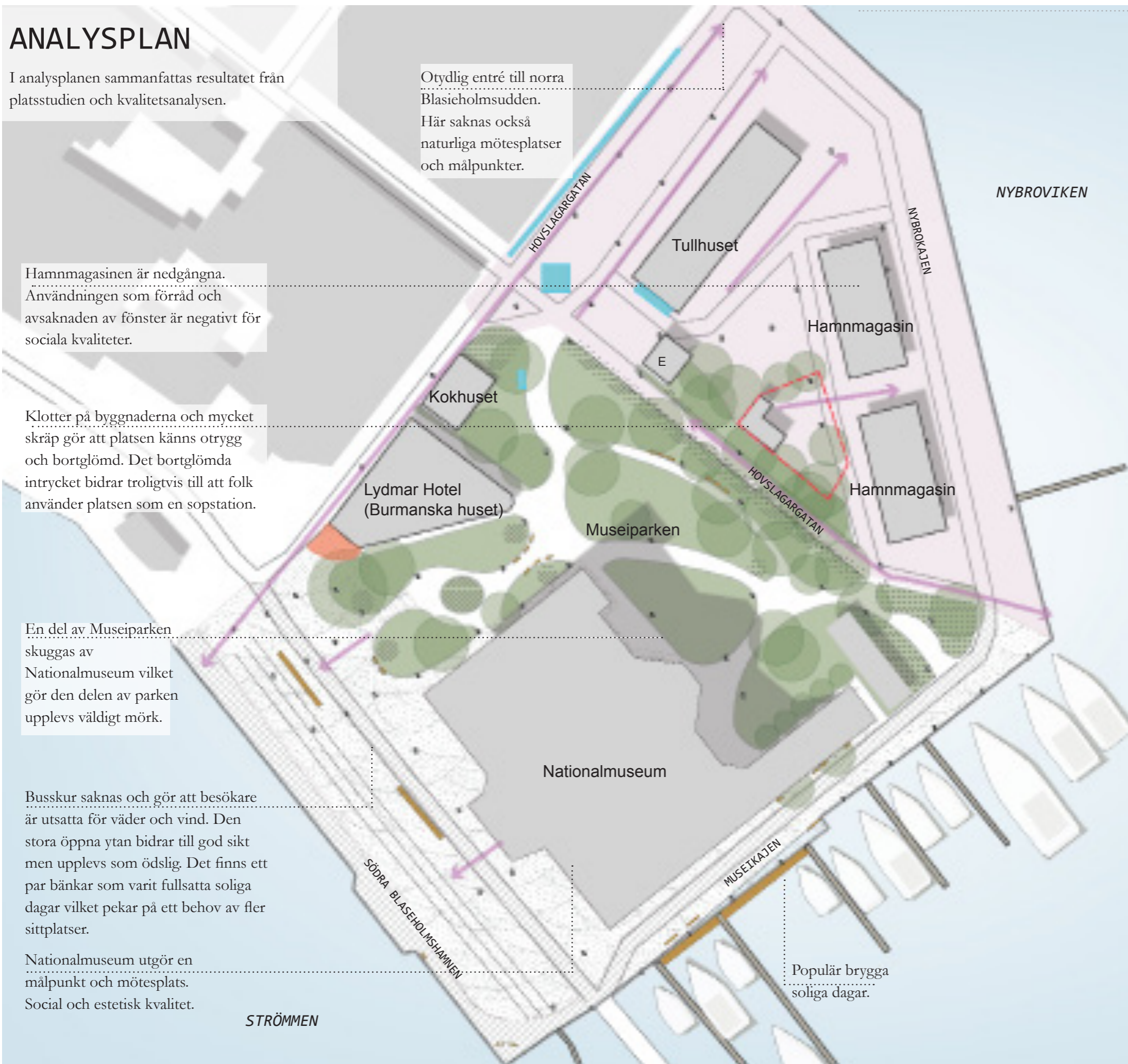
Klotter på byggnaderna och mycket skräp gör att platsen känns otrygg och bortglömd. Det bortglömda intrycket bidrar troligtvis till att folk använder platsen som en sopstation.

En del av Museiparken skuggas av Nationalmuseum vilket gör den delen av parken upplevs väldigt mörk.

Busstur saknas och gör att besökare är utsatta för väder och vind. Den stora öppna ytan bidrar till god sikt men upplevs som ödslig. Det finns ett par bänkar som varit fullsatta soliga dagar vilket pekar på ett behov av fler sittplatser.

Nationalmuseum utgör en målpunkt och mötesplats. Social och estetisk kvalitet.

STRÖMMEN

Teckenförklaring

- Siktlinjer, viktiga estetiska kvaliteter.
- Uteserveringen bidrar med stadsliv till platsen kvällstid när museet stängt.
- Planteringar med vårlök och perenner ger ett omhändertaget och tilltalande intryck av parken.
- Stora uppväxta träd ger estetiska kvaliteter. Träden längs Hovslagargatan bildar en tydlig riktning mot vattnet.
- Båtarna bidrar till platsens kultur.
- Gatsten av granit som ger ett beständigt intryck och är en tillgänglig yta.
- En blandning av slitna och trasiga markmaterial på norra sidan gör kajen otillgänglig och oattraktiv i jämförelse med södra sidan. Största delen av ytan upptas av bilparkering som lockerar sikten och framkomligheten för gående på platsen. Det gör platsen svårare använd för människor.
- Nedgången elmottagningsstation med tilltalande form.
- Trista baracker.
- Tillfälligt stängsel och mycket skräp.
- Felparkerade cyklar, indikerar att det behövs fler cykelställ på Blasieholmsudden.
- Belysningsarmatur. På norra sidan är den storskalig och tillfällig vilket varken ger ett trivsamt ljus eller en trygg upplevelse. Museiparken har istället en avbländad belysning som ger ett trivsamt och tryggt ljus.
- Staketet skapar en tydlig markering och ger en barriäreffekt. Söder om staketet är Blasieholmsudden omsorgsfullt omhändertagen till skillnad från den nedgångna norra sidan.

SKALA 1:1000/A3

Figur 34: Bearbetad analysplan, baserad på information från Öppna data, Stockholms stad 2019.

RESULTAT DEL TVÅ

Först presenteras teorin bakom gestaltnings-principerna, sociala och estetiska kvaliteter i utemiljön. Det följs av gestaltningsprinciper och därefter presenteras gestaltningsförslaget.

TEORI GESTALTNINGSPRINCIPER

Tyngdpunkten i gestaltningsförslaget ligger i att förbättra sociala och estetiska resurser. Det är en del i att omvandla Blasieholmsudden till en mer hållbar plats utifrån PEBOSCAS sju resurser. Gehl skriver om vad som skapar omtyckta städer för människor där de mänskliga dimensionerna och 12 kvalitetskriterier kopplar till sociala och estetiska resurser. Sociala och estetiska resurser utgör gemensamma nämnare för dessa teorier. För att tydliggöra vad estetiska och sociala kan innebära förklaras dessa först, tolkas och sammanfattas i en lista över gestaltningsprinciper som ett resultat av litteraturstudien.

Sociala kvaliteter

Enligt Berg (2010 ss. 139–140) utgår hållbara sociala resurser från att människor är sociala varelser som i grupp med andra utvecklas, känner trygghet och tillhörighet. Vidare förklarar han att människor med olika bakgrund kan mötas på allmänna platser vilket kan minska skillnaderna mellan människor med olika socioekonomisk status. Berg menar dock att trender i rikare länder gör att det individuella blir allt viktigare och får ta större plats på olika samhällsplan. Detta baseras på idén om att människor ska betraktas som individer och har behov av en egen privat sfär. För att sociala resurser ska bidra till en hållbar framtid sammanfattar Berg att det behöver finnas en variation av platser, i olika storlekar och skalor, som uppmanar till möten och kontakt mellan olika människor och samtidigt privata rum för mindre grupper eller individer. (Berg 2010 ss. 139-140). Gehl (2010a s. 22–25) förklarar sociala aktiviteter som all kommunikation mellan människor, vilket kan innebära allt från att delta i samtal till att betrakta andra på avstånd.

När platser är befolkade förekommer sociala utbyten i olika grader, till skillnad från om det är folktomt då ingen kommunikation sker. Vidare förklarar Gehl att människor lockar människor till platser i staden, vilket är grundläggande förutsättningar för att skapa ett aktivt stadsliv. (Gehl 2010a s. 22-25). När bilar prioriteras i städer istället för gående sker en förflyttning av sociala aktiviteter. Med bilen tar man sig till destinationer men förflyttningen bidrar inte till något socialt utbyte utan försvårar rörelsen för gående som är del av sociala aktiviteter (Carmona et al s. 201). Platser med gott stadsliv kan vara endast målpunkter men är ofta del i ett nätverk av många målpunkter och därför naturliga att passera på vägen till andra destinationer (ibid. ss. 202–203). När platser är organiserade på ett sätt som uppmanar till sociala aktiviteter med funktioner som service, nöje, infrastruktur och grönstruktur bidrar det till en hållbar livsstil (Berg 2010 s. 141).

Inom begreppet sociala resurser ingår även hälsofrämjande miljöer och god hälsa, känslan av meningsfullhet har visat sig vara en nyckelfaktor. Meningsfulla miljöer handlar, i Sverige, för många om tillgång till natur och grönområden för rekreation. (Berg 2010 ss. 143–144). Miljöpsykologisk forskning har visat att människor i städer ständigt utsätts för ny information som försvårar återhämtningen till skillnad från grönområden eller natur som istället skyndar på återhämtningen (Kaplan 1990 ss. 6-7). Genom att integrera grönområden i boendemiljöer ökar möjligheten till återhämtning och välbefinnande. God hälsa ingår även i Gehls (2010a) beskrivning av mänskliga dimensioner där han också förespråkar att infrastruktur i städer uppmanar människor till hållbara transporter som promenader och cykling i vardagen.

Gehl menar även att det förbättrar tryggheten eftersom fler människor befolkar städerna. (Gehl 2010a, s.6-7). Trygghet och säkerhet är också viktiga förutsättningar för sociala aktiviteter vilket Gehl poängterar i sina 12 kvalitetskriterier för goda platser (Gehl 2010a s. 238). Hur välkött en plats är har betydelse för hur tryggt och säkert det upplevs, det har visat sig att välskötta platser upplevs säkrare och tryggare än platser som inte är det (Sorte 2005 ss. 234-235). Att platser upplevs öde eller har dålig belysning bidrar till att dessa upplevs farliga (Küller 2005 s. 24). Belysningen påverkar också hur tryggt det upplevs, skärmd belysning där ljuset riktas nedåt mot området som ska belysas förbättrar sikten eftersom konturer i närmiljön framträder bättre till skillnad från belysning med ett sfäriskt sken (Deak Sjöman, Sjöman & Johansson 2015 ss. 291–292). Miljöer där det förekommer vandalism i form av till exempel graffiti eller trasiga fönster tolkas, som platser utan kontroll och bidrar till oro och rädsla (Urban Space s. 148). Finns det god social delaktighet och tillhörighet leder det istället till social samverkan (Küller 2005 s. 24). För att främja goda sociala resurser bör mötesplatser gestaltas med sociala aktiviteter, både som målpunkter och på vägen till andra destinationer, i en struktur som uppmanar till människors rörelse, god belysning och skötsel samt inkludera grönstruktur.

Estetiska kvaliteter

Estetiska resurser är upplevelser i människors miljö som är kopplade till alla sinnen, inte bara de visuella upplevelserna som idag dominerar i den byggda miljön (Berg 2010 s. 156). Människor upplever sin omgivning med alla fem sinnen, där synen, hörseln och lukten kan upplevas på avstånd i jämförelse med smaken och känseln som upplevs på nära håll (Gehl 2010b s. 33). Vidare förklarar Gehl (2010b s. 33) att synen är det dominerande sinnet, kanske är det en anledning till att den visuella upplevelsen har prioriterats i den byggda miljön.

Berg förklarar att om en miljö är utsatt för mycket buller eller dålig lukt försämras upplevelsen på platsen, för att skapa attraktiva miljöer krävs det att omvandla dessa negativa upplevelser till positiva (Berg 2010 s. 157). Det räcker alltså inte med attraktiva visuella kvaliteter. Även Gehl betonar vikten av intersensoriska upplevelser som ingår i den mänskliga skalan och i kvalitetskriterierna. Goda upplevelser för alla sinnen beskriver Gehl som en viktig del av god arkitektur som alltid bör inkluderas i de övriga kvalitetskriterierna. (Gehl 2010a ss. 238–239). Dessutom menar Gehl att stadsmiljöer bör utformas efter hur gående människor med hjälp av sina sinnen upplever sin omgivning, den mänskliga skalan. Berg (2010 s. 157) förklarar att intersensoriska upplevelser återfinns i parkmiljöer men ofta saknas i andra stadsmiljöer, till exempel på gator. Faktorer som bidrar till goda estetiska upplevelser är till exempel integrerad grönstruktur i olika grad. Det bidrar till gott mikroklimat, dofter, ljud och visuella upplevelser (Berg 2010 ss. 156–159).

Berg (2010 s. 159) beskriver att upplevelser som doften av regn, löv, blommor eller nybakat bröd, ljud från skrattande människor, fåglar och bin som positiva estetiska upplevelser. Vidare föreslår Berg även gungor, hammockar eller stigar i annorlunda material som sätt att uppleva miljöer med känseln. (Berg 2010 s. 159). Möjligheten att sitta bekvämt och känna solen eller att springa på en gräsmatta, är andra exempel på aktiviteter som stärker den taktila upplevelsen av miljön.

Utifrån studier om hur människor skattar sina miljöer kom Jack Nasar, professor Emeritus i Stads- och Regionplanering vid Ohio State University, fram till fem nyckelattribut som människor generellt uppskattar i sin omgivning. Attributen är, grönska, omhändertagna miljöer, väldefinierade och öppna rum med utsikter, historiska kopplingar och ordning (Carmona et al ss. 169–170). Flera studier visar att vatten, grönska, struktur med topografi och öppna och slutna rum är element i miljöer som människor världen över värderar högt (Hägerhäll 2005 s.210). Även Gehl (2010b s. 239) betonar vikten av bra utsikter, grönska och vatten, genomarbetad design och fina material. Miljöer med vegetation verkar vara en förutsättning intersensoriska upplevelser. För att främja goda estetiska resurser bör gestaltningen därför inkludera grönstruktur, rumsbildningar, vattenkontakt samt olika material och ordning.

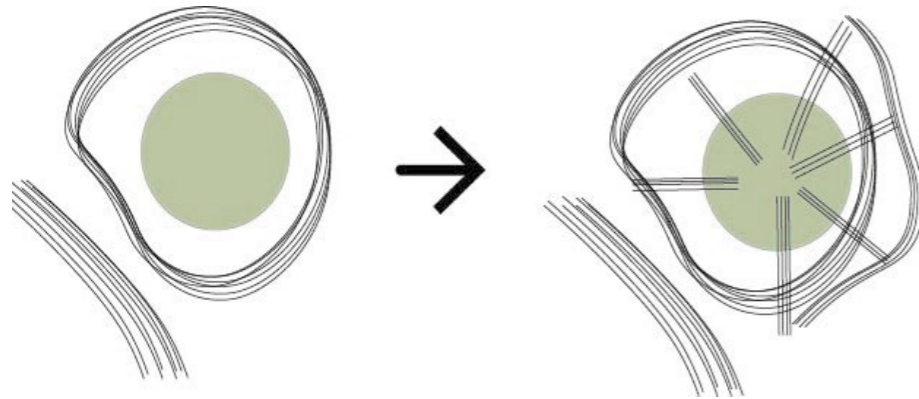
Gestaltungsprinciper

- Gestalta Blasieholmsudden i en mänsklig skala för att uppmana människor att röra sig och stanna på platsen. Gör plats för människor, inte för bilar.
- Gestalta för att hela Blasieholmsudden ska upplevas omhändertagen. Rusta upp nedgångna byggnader och tillför sociala värden samt synliggör platsens historiska koppling.
- Använd Blasieholmsuddens läge mitt i Stockholm, i anslutning till vatten för att tillföra nya mötesplatser som en del i ett större nätverk. Gör utrymme för sociala aktiviteter på norra Blasieholmsudden.
 - *Möjliggör nya sittplatser med utsikt, i skyddade lägen och för olika tider på året.
 - *Möjliggör ytor för olika sociala event som marknader och street art.
 - *Förstärk och förbättra vattenkontakten på Blasieholmsudden. Använd vattnet som en resurs i gestaltningen, gör det möjligt att komma nära, bevara siktlinjer mot vattnet och tillför sittplatser vid vattnet.
- Utöka Museiparken och tillför mer gröna element till Blasieholmsudden.
 - *Använd vegetation och grönska för att skapa ett gott mikroklimat.
 - *Använd vegetation som ger intressant årstidsvariation med lång blomning, blomsterprakt, intensiva höstfärger, dofter med olika bladtexturer för intersensoriska upplevelser med årstidsvariation.
 - *Använd vegetation och grönska för att gestalta olika rum med visuella, taktila och doftrika upplevelser.
- Använd material och element i gestaltningen som tillför intersensoriska upplevelser.
 - *Möjliggör olika typer av sittplatser, i sol och lövskugga, med olika material och funktion.
 - *Använd markmaterial av hög kvalitet och som ger en enhetlig upplevelse av platsen.
 - *Använd en sammanhängande, riktad belysning som ger trivsamt ljus och en enhetlig upplevelse.

GESTALTNINGSFÖRSLAG BLASIEHOLMSUDDEN

KONCEPT

“Blasieholmen får liv på nytt,
den gröna ön i strömmen”

Figur 35: Figur som illustrerar konceptet.

Konceptet för gestaltningen handlar om att tillföra nytt liv till Blasieholmsudden, stadsliv och liv i form av grönska och vegetation. Stockholm består av en mängd öar och ursprungligen bestod Blasieholmen av två öar, konceptet syftar därför till Museiparken, den gröna ön, i mitten. Formmässigt knyter den nya gestaltningen an till Museiparkens tidigare form men nu i större skala. Istället för en centralt belägen blomsterplantering finns nu en stor grönyta som besökarna kan använda.

Delar av platsen som tidigare varit ödsliga och nedgångna får ges nya uttryck gällande användning och utformning för att förbättra estetiska upplevelser och sociala möten. Strömmen symboliserar både den ström av människor som passerar längst med kajerna och den faktiska Strömmen söder om Blasieholmsudden. Med den nya gestaltningen leds människorna till nya delar av platsen och det finns en variation av rum och platser för olika upplevelser.

VISION

Föreställ er en grön oas mitt i staden, en plats där människor umgås, vilar och promenerar. Tänk er att platsen ligger precis vid vattnet, att blicka ut över Stockholms en soldränkta sommardag. Tänk er att äta lunch på den varma träbryggan och försiktigt doppa tårna i det svalkande vattnet. I bakgrunden hör ni barns skratt från den fantasifulla lekplatsen och surrande insekter. Föreställ er sedan att ni packar ihop lunchen, sorterar skräpet och går vidare mot Nationalmuseum. Ett av världens första offentliga konstmuseer. Efter besöket, när ni går ut genom entrén möts ni av en magisk solnedgång över staden.

Avlägset hör ni stadens ljud när ni promenerar vidare, genom Museiparken där augustikvällens dofter hänger tungt. Utanför det gamla hamnmagasinet trängs människor som har köpt en bit mat i någon av restaurangerna, ni går vidare i det varma ljuset av gatlyktorna, sakta, hem genom stan.

Figur 36: Perspektivskiss över Hamntorget en tidig höstdag.

PROGRAMPLAN

Här presenteras programplan och programpunkter som är vägledande för gestaltningen som visar var förändringar kommer ske.

Teckenförklaring

- P-automat, underjordiskt P-hus som paketerar och parkerar bilar. Gatuparkeringen blir avsedd till handikappsparkering.
- Här tillåts privata bilar köra, på resten av Blasieholmsudden är enbart transporter tillåtna.
- Busskur som skyddar mot väder och vind.
- Cykelparkering. Vid Nationalmuseum behålls cykelparkeringen och utvidgas till södra sidan om entrén, framför handikappsparkeringen. Vid Hovslagargatan blir cykelparkeringen inbäddad i grönska.
- Museiparken utvidgas och binder ihop norra och södra Blasieholmsudden.
- Torg, det soliga rummet mellan Tullhuset och Hamnmagasinet utnyttjas till torgyta. Byggnaderna får nya sociala funktioner, Hamnmagasinet rustas upp och får nya fönster. Tullhuset får ny dörr av samma karaktär mot torget.
- Elmottagningsstationen rustas upp och målas i samma kulör som Tullhuset. Byggnadernas estetiska kvaliteter förstärks när omgivningen upprustas.
- Temalekplats. Ett av hamnmagasinen får lämna plats åt en ny temalekplats som tillför sociala och estetiska värden.
- Sammanhängande kajstråk för gående och cyklister som förstärker vattenkontakten på platsen. Planteringar, träd och olika typer av sittplatser (uppvärmda bänkar, gungor) ökar platsens estetiska och sociala kvaliteter.
- Trädäck
- Båtar

PROGRAMPUNKTER

1. **En plats**
Blasieholmsudden ska upplevas enhetlig med ett sammanhängande kajstråk och en utvidgad park.
2. **Sociala kvaliteter**
På Blasieholmsudden prioriteras den gående människan och därmed den mänskliga skalan. Blasieholmsudden utformas efter att människor ska vistas på och använda platsen. Nya mötesplatser som lockar olika målgrupper och möjligheter att stanna tillförs platsen.
3. **Estetiska kvaliteter**
Befintliga estetiska kvaliteter på Blasieholmsudden tas tillvara och förstärks och dessutom tillförs nya kvaliteter som ska bidra till behagliga sinnesupplevelser. Sikten mot vattnet och staden förbättras, befintliga siktlinjer bevaras för att förstärka vattenkontakten. Växtmaterial som tillför sinnliga upplevelser, året runt, adderas till platsen.
4. **Kommunikation**
Det ska vara enkelt att ta sig till Blasieholmsudden med miljövänliga och klimatsmarta transportmedel. Flera cykelparkeringar och en busskur som skyddar mot väder och vind tillförs. Ett antal parkeringsplatser behålls på Blasieholmen.
5. **Platsens historia**
På Blasieholmsudden lyfts historiska värden och historiska byggnader upprustas för att bli tillgängliga för platsens besökare och ge ett representativt intryck.

ILLUSTRATIONSPLAN

Illustrationsplanen med beskrivningar visar gestaltungsförslaget för Blasieholmsudden. Vidare görs nedslag i vissa delar av parken med ytterligare beskrivningar på följande sidor.

Teckenförklaring

- Träd
- Perenn- & buskplantering
- Urnor
- Bänk
- Konstverk
- Cykelparkering
- Torg
- Hammock
- Busstur
- Trädäck
- Barfotastiga
- Gatulykta
- Papperskorg / återvinning

Mitt på Blasieholmsudden finns den stora grasmattan med plats för picknick och parkhäng. Här bildas rum skyddat från väder och vind, inbäddat i grönska som binder ihop norra och södra Blasieholmsudden. En perfekt utflyktsplats en varm sommardag och den bästa platsen för en snöskulpturtävling en vinterdag. Siktlinjer mot staden är bevarade.

Längs med kajerna har trädgrupper med fylldblommigt fågelbär placerats och under träden, i upphöjda planteringar, är perenner planterade. Träden blommar i vitt en tid efter körsbärsträden i Kungsträdgården, vilket förlänger blomningen i staden. Runt planteringarna finns runda bänkar som gör att besökarna kan njuta av utsikten över Stockholm eller in mot kajstråket.

Uppvärmade bänkar som förlänger användningen under året.

Parkeringsautomaten i glas och tak av solceller parkerar och packar 60 bilar under jord. Glasautomaten är 10-12 meter i diametern och upptar ca 10% av den yta som tidigare var parkering.

NYBROVIKEN

Tullhuset får nya funktioner och omvandlas till ett museum som berättar om platsens historia. Här finns fotografier, utställningar och möjligheten att uppleva Tullhusets charm. Med en ny inbjudande entrédörr mot torget samt café och uteservering bidrar Tullhuset till att Hamntorget blir en levande plats.

Hamnmagasinet närmast Tullhuset bevaras eftersom det är där kopplingen mellan byggnaderna är tydligast. Hamnmagasinet får ny användning som tillför sociala värden till platsen. Förrådet omvandlats till en stor matmarknad under tak och nya fönster skapar kontakt mellan inne och ute. Med en blandning av barer, food trucks och matstånd erbjuder Hamnmagasinet något för alla smaker och prisklasser. Kalla vinterdagar kan besökarna titta ut mot Saltsjön genom de stora fönsterna och varma dagar, från vår till höst finns sittplatser både mot torget och kajen.

Lekhamnen, en lekpark på temat hamn. Här ligger ett stort skepp lastat med handelsvaror. Alla kan besöka skeppet via träspången som går rakt igenom skeppet och leder besättningen i en slinga runt i lekhamnen. Det är roligt och enkelt att ta sig runt vare sig man springer eller rullar fram. Det går också att klättra upp i skeppet, styra, åka i rutschkanan eller klättra över till plattan med en linbana. Skulle någon trilla av faller den på mjuk bark eller sand. Linbanan leder till ett kokhus, kanske är det dags för besättningen att laga ett mål mat. Utöver det äventyrliga skeppet finns gungor, sandlåda, en stor kompisgunga och havsskulpturer att leka med. Föräldrarna kan vila på bänkarna, kanske behöver de mindre barnen hjälp i sandlådan. Lekparken avgränsas av en klippt häck och grindar som hindrar barnen från att springa ut på kajen.

SKALA 1:1000/A3

0 m 50 m

Figur 38: Illustrationsplan, baserad information från inventeringen och från öppna data, Stockholms stad 2019.

TULLHUSETS ENTRÈ

Figur 39: Sektion som visar den nya entrén till Tullhuset och cykelparkeringen en försommardag. I Bakgrunden skymtas Strandvägens byggnader.

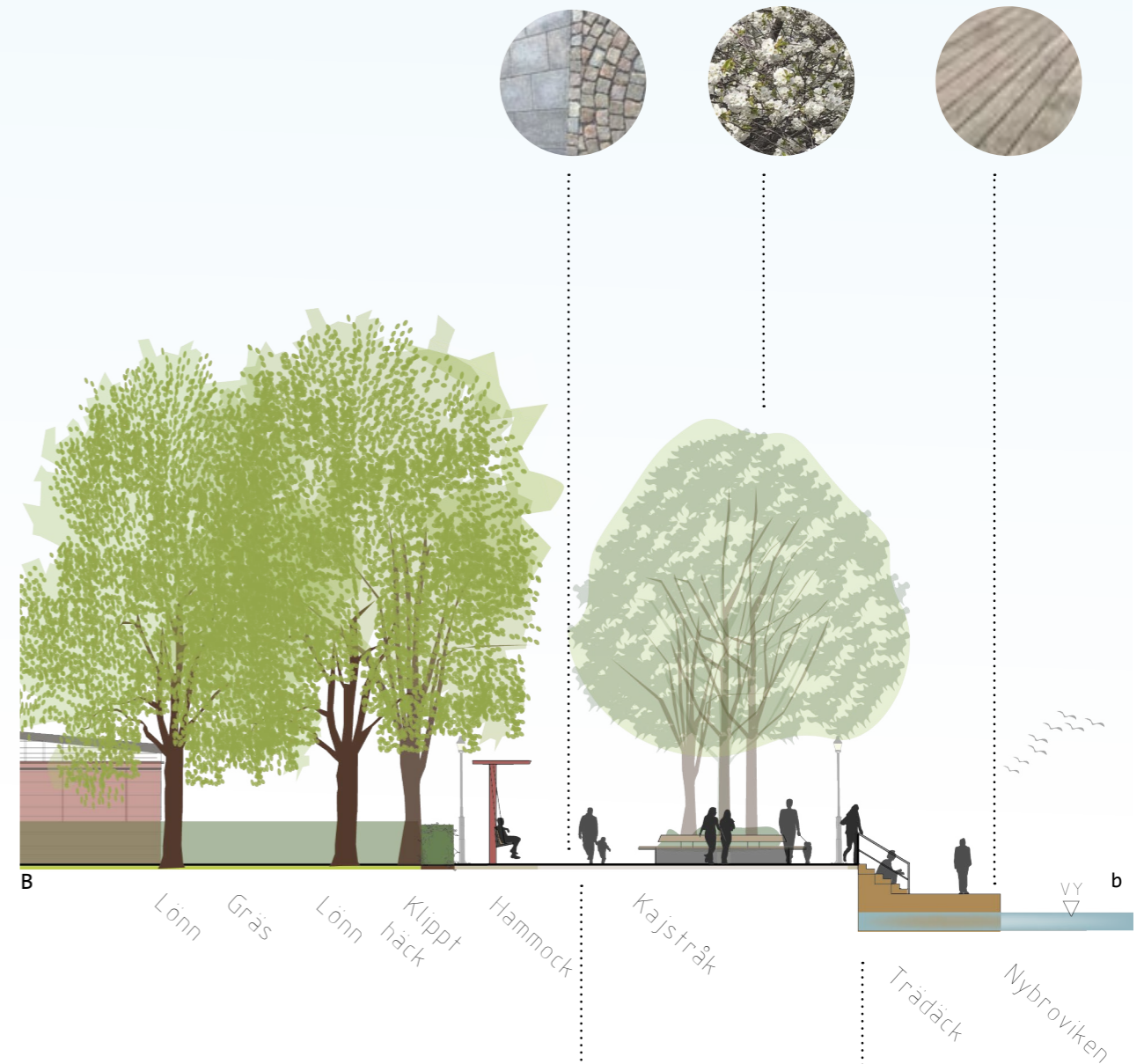

Hovslagargatan med markparkering för funktionsnedsatta.

Inbäddat bland klippta häckar och träd finns två nya cykelparkeringar som ersätter den tidigare bilparkeringen. En ny trädkantad cykelväg tillkommer intill Hovslagargatan där biltrafik också är tillåten.

KAJSTRÅKET

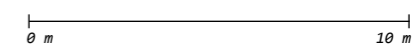
Figur 40: Sektion som visar Kajstråket en sommardag. I Bakgrunden skymtas en av trädbänkarna.

Det är enkelt att röra sig längst med Stockholms kajer, speciellt på Blasieholmen där det finns mycket spännande att titta på, många sittplatser, fin gatsten och en grönska som gör kajen behaglig att vistas på.

Längst med Nybrokajen och Museikajen finns ett trädäck, den perfekta lunchplatsen. Här kan besökaren komma nära vattnet sola och sitta i soltrappan med utsikt över Stockholm. Det finns två ramper som gör trädäcket tillgängligt.

SKALA 1:200/A3

HAMNTORGET

Mellan Tullhuset och Hamnmagasinet ligger torget. Här finns plats för uteserveringar, aktiviteter, konstinstallationer, och många sittplatser. Färggranna perenn-, och buskplanteringar leder besökarna från Kajstråket in till torget. I skydd av byggnaderna och den omgivande vegetationen står tre katsuror och berikar torget. Våren inleds med rosa blomning på bar kvist, det kopparfärgade bladutspringet övergår i grönt under sommaren och slutligen en färgexplosion på hösten med ljuvliga kakadofter, innan de hjärtformade bladen faller till marken. Runt torget finns det mycket konst att upptäcka, skulpturer av olika slag och en vattenspegel att doppa fötterna i. Över vattenspeglarna går en träbro som leder besökaren vidare in i parken. Rumsbildande träd och buskar omger torget.

Trädlista

- T1 - Aesculus hippocastanum (hästkastanj)
- T2 - Cercidiphyllum japonicum (katsura)
- T3 - Malus Purpurapel-Gruppen (purpurapel)
- T4 - Prunus avium 'Plena' (fylldblommigt fågelbär)
- T5 - Salix fragilis (knäckepil)

Figur 41: Illustrationsplan, baserad på information från Öppna data, Stockholms stad 2019.

HAMNTORGET

Figur 42: Sektion som visar vattenspeglarna med träbron, perenn- och buskplanteringar samt bänkar, träd, gatulyktor och uteservering i bakgrunden.

MUSEIPARKEN

Figur 43: Sektion över Museiparken och Kajstråket. I sektionen syns den nya större parkytan, planteringar och Lekhamnen. Nationalmuseum skymtas i bakgrunden.

DISKUSSION

Syftet med examensarbetet var att analysera och gestalta hur Blasieholmsudden i Stockholm kan utvecklas till en mer sammanhängande plats med fokus på sociala och estetiska resurser för att bidra till en hållbar utveckling av Stockholm. Att 2019 vilja arbeta med hållbar utveckling är varken banbrytande eller unikt vilket är glädjande, eftersom globala klimatförändringar är idag ett faktum (Steffen et al 2004, ss. 1–8). Samtidigt visar global statistik att de flesta människor låter bekväma lösningar att styra deras livsval trots att de uppger att de vill göra förändringar för att leva mer hållbart (Berg 2010 ss. 34–35). Därför bör det vara av intresse för alla som planerar och gestaltar miljöer för människor - oavsett om det är i staden, på landsbygden eller däremellan - att förstå hur den fysiska miljön kan hjälpa människor till förändring. För att utveckla en förståelse för hur det kan gå till valdes frågeställningen:

-Hur kan Blasieholmsudden gestaltas till en sammanhängande plats som bidrar till hållbar utveckling med fokus på utveckling av sociala och estetiska värden?

För att besvara frågeställningen och syftet användes flera metoder med utgångspunkt i forskning om hållbar stadsutveckling samt en fördjupning av sociala och estetiskt goda miljöer. I diskussionen diskuteras metoder, resultat och reflektioner kring arbetet.

METODDISKUSSION

Här diskuteras metoderna i arbetet översiktligt. Vidare presenteras reflektioner av insikter och frågeställningar som uppkommit under arbetet

Val av plats

I examensarbetet har valet av Blasieholmsudden som plats varit essentiellt. Platsen valdes framförallt för att det är en central plats i Stockholm med potential att förbättras och som de senaste åren fått stor medial uppmärksamhet. Alla protester och demonstrationer mot att bygga ett nytt Nobelcenter gjorde platsen särskilt intressant eftersom det är en plats som diskuteras i samhällsdebatten.

Examensarbetet utgår från synsättet att stadens offentliga rum är till för människor. Därför bör dessa gestaltas och planeras med människor i fokus på ett långsiktigt hållbart sätt. Dessa värderingar har återspeglats i metoderna för arbetet. Examensarbetet hade kunnat göras på en annan plats med samma metoder men resultatet hade givetvis blivit annorlunda eftersom platsens förutsättningar utgör möjligheter och begränsningar.

Huvudsakliga teorier - metodens grundstenar

För att förstå hur Blasieholmsudden kan bidra till en hållbar utveckling i Stockholm var det nödvändigt att bilda mig en uppfattning om hållbar stadsplanering. Teorier som legat till grund för arbetet var därför PEBOSCA, som ramverk för hållbar stadsplanering och Gehls teorier om goda platser för människor. Dessa teorier valdes eftersom teorierna både har använts över lång tid och bidragit till positiva förändringar världen över.

Med PEBOSCA bildade jag mig en uppfattning om Blasieholmsuddens styrkor och svagheter ur ett hållbarhetsperspektiv. Gehls teorier användes med syftet att vidare analysera och undersöka två av hållbarhetsdimensionerna i PEBOSCA, sociala och estetiska resurser. Att använda båda teorierna gjorde platsstudien och analysen omfattande. Det hade varit möjligt att bara använda en av teorierna men då hade syftet förändrats. En mer översiktlig platsstudie och analys hade istället givit gestaltningen mer utrymme. Risken hade då varit att viktig kunskap om platsen förbisets. Det hade bidragit till en sämre förståelse för platsen och troligtvis lägre kvalitet på gestaltningen.

Andra teorier med nyare forskning kunde ha använts men mitt val av teorier baserades på att de är välbeprövade över lång tid. Gehls teorier utvecklades under 1960-talet och utgår från den mänskliga skalan med människors förutsättningar, begränsningar och beteenden. Att använda staden som mötesplats för liv och rörelse tillägnad människor tror jag är lika viktigt nu som då. Kanske ännu viktigare idag när trender inom stadsplanering tenderar att bygga bort många av stadens offentliga rum.

Förståelse för platsen

För att förstå Blasieholmen som plats och dess roll i Stockholm utfördes ett omfattande arbete med litteraturstudie, platsstudie och platsanalys. Under platsstudien spenderades därför mycket tid på platsen, Gehls metoder för observationer var en hjälp i arbetet med att förstå platsen utifrån hur den används av andra människor. För att skapa en mer nyanserad bild genomfördes även 10 semistrukturerade intervjuer på platsen.

Intervjuerna ger ingen generell bild av hur platsen uppfattas men en bättre förståelse för olika åsikter om platsen. En intressant notering var att de intervjuades svar varierade beroende på var på platsen intervjuerna skedde. När intervjuerna genomfördes på norra Blasieholmen svarade alla intervjuade att de tyckte att platsen har ett stort behov av upprustning. När intervjuerna istället genomfördes på södra Blasieholmen ansågs det inte lika viktigt, en person tyckte inte det var viktigt överhuvudtaget utan vill att platsen ska behållas helt i befintligt skick. Det kanske var en tillfällighet, men svaren i intervjuerna följde ett tydligt mönster. Att genomföra intervjuer var en värdefull metod eftersom de bidrog med information till kvalitetsanalysen likväl gestaltningen. För att få en generell bild av vad människor tycker och upplever på platsen skulle däremot en statistiskt säkerställd undersökning med tydligt urval behöva göras.

I arbetet ägnades mycket tid åt platsbesök vilket inte utgör normen i arbetslivet eftersom det är tidskrävande. Frågan är om det är orimligt att spendera så mycket tid på en plats som ska gestaltas eller om det är bakvänt att inte göra det. Ur min synvinkel leder avsaknaden av platsbesök till bristande förståelse för den plats som gestaltningen avser. Det Nobelcenter som tidigare var planerat på norra Blasieholmsudden var ett resultat av en internationell arkitektävling. Det är inte omöjligt att förslaget kritiserades så starkt på grund av att arkitekterna, trots sin kompetens, hade missat viktiga kvaliteter med platsen.

Gestaltningprocessen

Den huvudsakliga metoden som användes i arbetet med gestaltningen var skiss som metod. Det var värdefullt att skissa olika idéer och sedan besöka platsen för att fundera över hur gestaltningen skulle fungera.

Tack vare resultatet från platsstudien och kvalitetsanalysen uppmärksammades både förbättringsområden och kvaliteter på Blasieholmsudden vilka blev styrande i gestaltningen. Eftersom sociala och estetiska kvaliteter utgjorde huvudområden konkretiserades dessa ytterligare i gestaltungsprinciper. Detta bidrog till en tydlig riktning i gestaltningprocessen vilket även gjorde att funktionerna gestaltningen skulle uppfylla framträdde tydligt. Desto svårare var det med formspråket eftersom jag till en början försökte bevara alla platsens välfungerande delar intakta, av rädsla för att faktiskt förändra något som är bra i dagsläget. Det var en nackdel med att spendera mycket tid på platsen, projektet upplevdes för ”verkligt” trots att det är ett examensarbete. På grund av att Museiparken renoverades i samband med bygget av Nationalmuseum kändes det till en början fel att föreslå en förändring i gestaltningen, trots att parkens utformning med staket mot Hovslagargatan bidrar till upplevelsen av två separata platser. Det resulterade i att gestaltningen, till en början fortsatte dela platsen istället för att koppla ihop den. I diskussion med andra landskapsarkitekter var detta ett problem som uppmärksammades. Att diskutera arbetet med andra gjorde att jag förstod vilka brister i gestaltningen som behövde åtgärdas för att förbättra förslaget.

I gestaltungsförslaget har det befintliga organiska formspråket i Museiparken använts som inspiration men med en modern användning, tack vare stöd från konceptet. Till exempel finns det utrymme för aktiviteter som picknick eller lekar på den stora gräsyten utan att sikten eller framkomligheten försämrats. Det är en stor skillnad mot när Museiparken anlades och syftet snarare var att promenera på grusvägarna och betrakta parken på avstånd. Att låta besökarna interagera med sin miljö är även en punkt kopplad till estetiska kvaliteter. Den större gräsyten binder även ihop platsen, till skillnad från tidigare när både väg och staket delade udden mitt i tu. Att Museiparkens formspråk varit viktigt i gestaltningen har haft stor inverkan på gestaltungsförslaget former. Om prioriteringarna sett annorlunda ut och

inställningen hade varit att göra något helt nytt skulle gestaltungsförslaget tagit ett annorlunda uttryck. Genom att använda formerna i Museiparken som inspiration är förhoppningen att gestaltungsförslaget både harmoniserar med platsens historia och samtidigt kan vara ett nutida tillägg som förstärker platsen kvaliteter.

RESULTATDISKUSSION

Här görs en reflektion över resultatet och hur det uppfyller examensarbetets syfte och frågeställning. Ett resonemang förs över hur gestaltungsförslaget påverkar de övriga fem resurserna i PEBOSCA.

Platsstudie och kvalitetsanalys

Resultatkapitlet uppdelat i två delar, den första delen presenterar resultatet från platsstudien och kvalitetsanalysen och den andra delen gestaltungsförslaget. Resultatet från platsstudien och kvalitetsanalysen bidrar med information om hur platsen används, styrkor och svagheter samt hur det är möjligt att arbeta med en plats utifrån ett hållbart planeringsperspektiv.

Vid platsstudien och kvalitetsanalysen upptäcktes platsens två skilda karaktärer och problematiken med att enbart Södra Blasieholmsudden är upprustad. Norra Blasieholmsudden liknar idag en nedgången och bortglömd baksida till Nationalmuseum. Eftersom förslaget för ett nytt Nobelcenter inte blir av verkar norra Blasieholmsudden hamnat i limbo. Exempel på detta är allt skräp, klotter, parkerade bilar, gropar i marken och trasiga byggnader. Något som styrker detta ytterligare är Stockholms stads policy angående klotter vilket staden prioriterar att ta bort inom ett dygn (Stockholms Stad 2019). Trots detta har samma klotter noterats hela våren. Detta gör att platsen inte upplevs omhändertagen eller trygg kvällstid. Det är också något som bidrar till att platser upplevs otrygga (Sorte 2005 ss. 234-235).

I debatten kring Blasieholmen fick Tullhuset stor uppmärksamhet eftersom många var måna om att bevara byggnaden. Vid platsbesöken upptäcktes det att det idag sitter en stäldörr på Tullhuset som ger ett industriellt intryck vilket inte passar med byggnadens karaktär. De historiska byggnader som finns på norra Blasieholmen hamnar dessutom helt i skymundan bakom parkerade bilar. Att så stort utrymme lämnas åt parkering på platsen gagnar ett fåtal människor i jämförelse med hur många som skulle kunna nyttja platsen om den istället anpassades för människor. Vid observationerna uppmärksammades att Blasieholmsudden är en välbesökt plats; under 10 minuter, lördagen den 6/4 passerade över 300 gående och cyklande personer längs Södra Blasieholmshamnen, det blir över 1800 människor i timmen. Med tanke på den folkströmning som finns på platsen vore det rimligt att upprusta Blasieholmsudden till ett offentligt rum med människor i fokus. Det stämmer även med hur platsen har markerats i Stockholms stads Översiktsplan. Resultatet av examensarbetet skulle därför kunna användas av Stockholms stad som underlag till en framtida utveckling på platsen.

I examensarbetet uppmärksammas platsens användning och funktioner i dagsläget, samt styrkor och svagheter ur ett hållbart planeringsperspektiv. Att 2019 ta hänsyn till dessa aspekter vid planeringen av Stockholm vore rimligt, eftersom en framtid som också kan tillgodose kommande generationers behov är en framtid att eftersträva.

Gestaltningförslaget

Gestaltningförslaget är visionärt och utgår från platsstudien och kvalitetsanalysen, där faktorer som påverkar sociala och estetiska kvaliteter presenteras och analyseras. Resultatet visar att faktorer som påverkar sociala kvaliteter också påverkar estetiska kvaliteter och vice versa. Det gjorde att majoriteten av designvalen i gestaltningen inverkar på både sociala och estetiska resurser. För att förbättra sociala och estetiska värden presenteras idéer som ny användning och nya målpunkter. Parkeringsplatserna och bilarna definierades som ett problem i analysen. Genom att begränsa antalet parkeringsplatser i markplanet och flytta en större del till ett underjordiskt P-garage, frigjordes en stor yta för nya sociala och estetiska värden.

En av Blasieholmsuddens största kvaliteter är läget vid vattnet med utsikt över Stockholm. Det är något som tagits tillvara i gestaltningen genom att befintliga siktlinjer bevaras och nya tillförts. Kajstråket runt hela Blasieholmsudden förstärker platsens läge ytterligare. Trädäcket längs med Nybrokajen och Museikajen erbjuder nya platser för umgänge och rekreation precis intill vattnet. Vid platsbesöket konstaterades att turer inte utgår från Nybrokajen utan där lade båtarna enbart till och väntade. Av den anledningen togs beslutet att placera trädäcket där eftersom det skulle förstärka platsens estetiska och sociala kvaliteter. Då parkeringsplatser och ett av hamnmagasinen också försvinner, till förmån för en ny temalekplats och större grönyta, kommer sikten mot Nybroviken och Standvägen förbättras avsevärt. Längs Museikajen kan båtarna däremot ligga kvar.

Gestaltningförslaget möjliggör en upplevelserik vistelse på platsen året runt med hjälp av vegetation, en temalekplats, kajstråk, torg, matmarknad, uteserveringar, caféer, trädäck, utrymme för event och sammankomster samt, inte minst, ett nytt museum. För att förstärka sociala och estetiska kvaliteter har även sammanlänkningen av norra och södra Blasieholmsudden varit en stor del av gestaltningen. Att platsen idag inte upplevs enhetlig definierades som ett av de huvudsakliga problemen. Därför var det väsentligt att i gestaltningförslaget måla upp en ny framtidsbild av Blasieholmsudden som en enhetlig plats. Designval som förbättrar detta var att låta Museiparken utvidgas, använda samma markmaterial över hela platsen, trädplanteringar med bänkar runt

kajstråket, samt förslaget att ge platsen sammanhängande belysning och växtmaterial. Vid byggnadernas entréer föreslås urnor med planteringar som byts efter säsong. Detta ger ytterligare årstidsvariation och bidrar till att platsen upplevs omhändertagen. Att rusta upp platsen i kombination med god skötsel skulle göra att hela Blasieholmsudden upplevdes både tryggare och mer estetiskt tilltalande. Många av de platser som idag är nedgångna på Norra Blasieholmsudden syns även från Södra Blasieholmsudden och inifrån museet. Om dessa delar rustades upp skulle det påverka och förändra intrycket, på ett positivt sätt, av hela platsen.

Ett alternativt scenario för examensarbetet hade varit att avgränsa platsen till norra Blasieholmsudden eftersom södra Blasieholmsudden är i fint skick och nyligen renoverats. Gestaltningen hade då blivit annorlunda, med risk för att platsen fortsättningsvis skulle upplevas som splittrad. I gestaltningförslaget görs dock endast ett fåtal tillägg till södra Blasieholmsudden. Tilläggen är tänkta att binda ihop hela udden till en mer sammanhängande plats med förbättrade sociala och estetiska resurser. Utformningen på södra Blasieholmsudden var tongivande för materialval och utformning i gestaltningförslaget. Inspiration till växtval i parken hämtades från Stockholms innerstad och kajer, både för att de fungerar väl i miljön, men även som ett sätt att koppla gestaltningen till staden.

HISTORISKA ASPEKTER

Museiparken och de historiska byggnaderna är en del av Blasieholmens historia. Museiparkens utformning har inspirerat till den nya gestaltningen genom att tillvara ta parkens historiska kvaliteter, men i en modern kontext. Platsens byggnader hamnar i dagsläget i skymundan av parkerade bilar. I gestaltningförslaget föreslås därför åtgärder som skulle göra att byggnaderna framträdde bättre samtidigt som de kan användas, uppskattas och upplysa besökare om platsens historia. En värdefull del av examensarbetet har varit möjligheten att pröva lösningar och tankar som jag tror skulle vara bäst för platsen.

Hamnmagasinen på Blasieholmen är grönklassificerade enligt Stockholms Stadsmuseum eftersom de anses kulturhistoriskt värdefulla för Stockholm som hamnstad (Stockholms stadsmuseum 2011/2013). Det stämmer

kanske men Hamnmagasinen byggdes först när Blasieholmen började bli för liten som industriell hamn på 1910-talet. Det innebär att byggnaderna snarare symboliserar att hamnen inte längre användes som hamn, än att den faktiskt gör det. I dag har byggnaderna ett emotionellt värde, vilket framkom under mina intervjuer, det kan vara anledning till ett bevarandevärde. Å andra sidan framfördes även åsikten att det vore bättre att riva Hamnmagasinen.

Blasieholmsudden är en av Stockholms vackraste platser, och idag används Hamnmagasinen delvis som förråd, det är inte en användning som gynnar allmänna intressen. I gestaltningen föreslås därför att en av byggnaderna bevaras men istället används som matmarknad medan den andra flyttas eller rivs för att lämna utrymme till en ny temalekplats. Temalekplatsen skulle göra platsen mer anpassad för barn och upplyser om platsens historia i en fantasifull miljö. Det kan i förlängningen leda till att det blir mer attraktivt för barnfamiljer att besöka Blasieholmsudden och bidra till att fler barn får uppleva den kultur som finns i området. I förslaget föreslås även att Tullhuset omvandlas till museum för att berätta om Blasieholmens historia, och för att samtidigt öka de sociala och estetiska kvaliteterna. Att besöka det omtalade Tullhuset skulle dessutom, med tanke på uppståndelsen kring byggnaden, kunna vara ett uppskattat inslag. En annan del av Blasieholmsudden, som också skulle kunna lyftas fram mer än vad som gjordes i förslaget, är Kokhuset, som på grund av informations- och tidsbrist inte gjordes. Det skulle därför kunna vara ett intressant vidare arbete.

HÅLLBART PLANERINGSPERSPEKTIV

Enligt PEBOSCA innefattar hållbar stadsutveckling sju resurser som alla är lika viktiga och sammanlänkade (Berg 2010 s. 42). I de internationella projekten ”Ecocities” där flera europeiska huvudstäder genomgått förändringar för att bli mer hållbara användes PEBOSCA som ramverk (ibid. ss. 45–47). Slutsatser från projekten var att det bästa för att göra städer mer hållbara är att förändra avgränsade platser som gemensamt bildar ett nätverk av hållbara platser som påverkar hela staden (ibid. 2010 ss. 45–47). På liknande sätt har Köpenhamn förändrats med hjälp av Gehls forskning och studier (Gehl & Gemzøe s. 24). Förändringarna har lett till bättre förutsättningar för gående och cyklist, idag är det därför mycket enkelt röra sig till fots och cykel i Köpenhamns centrala delar (ibid. s. 24). På samma sätt skulle gestaltningen av Blasieholmsudden kunna vara en del i ett nätverk av hållbara platser i Stockholms innerstad. Nedan diskuteras gestaltningförslagets påverkan på de övriga fem resurserna utöver sociala och estetiska resurser i PEBOSCA.

Fysiska resurser

I gestaltningen föreslås nya markmaterial av god kvalitet på norra Blasieholmsudden, för att koppla samman till södra Blasieholmsudden. Goda möjligheter till återvinning med nya och mindre återvinningsstationer gör att förpackningar som konsumeras på platsen kan återanvändas. Den nya solcellsdrivna parkeringsautomaten är klimatsmart. Dessa faktorer skulle ha en positiv inverkan på platsens fysiska resurser. Gällande platsens energianvändning skulle separata utredningar behöva göras.

Ekonomiska resurser

Ekonomiska resurser tillförs i form av nya verksamheter som restauranger och caféer. I andra projekt där platser förändrats från att domineras av bilar till att domineras av människor har lönsamheten på platserna ökat (New York City Department of Transportation 2010, ss. 32–33). Beroende på att fler människor stannar på och passerar platserna än tidigare. Baserat på detta görs ett antagande att den ekonomiska lönsamheten skulle förbättras på Blasieholmen trots att majoriteten av parkeringsintäkterna försvinner.

Den nya användningen skulle kunna bidra till högre välmående och bättre livskvalitet för fler människor. Blasieholmsudden är markerad, på Stockholms stads sociotopkarta, som viktig (Stockholms stad 2017b). Gestaltningen förbättrar användningen för människor och det faktum att Blasieholmsudden, är del i ett nätverk av viktiga sociala och ekologiska platser, tyder på att förändringen skulle kunna bidra positivt till folkhälsan. Det skulle indirekt bidra till samhällets ekonomiska resurser, om färre människor blev sjuka på grund av brist på återhämtning och motion.

Biologiska resurser

I gestaltungsförslaget föreslås en utvidgad grönstruktur som gör platsen och Stockholm behagligare att vistas i. Den utvidgade grönstrukturen på Blasieholmsudden skulle sannolikt bidra till ett bättre mikroklimat i på platsen. Att förtäta med grönstruktur istället för nya bostadshus tror jag kan vara nyttigt i en tid där det är omåttligt populärt att bygga bort grönstruktur. För att platsens biologiska resurser ska ge en så stor positiv inverkan som möjligt behöver dessa planeras i detalj med hänsyn till både klimatet och den lokala miljön med biologisk mångfald.

Organisatoriska resurser

Blasieholmens organisatoriska resurser förändras när bilvägar och parkering görs om till ytor för gående och cyklister. Möjligheten att röra sig, runt och på platsen förbättras väsentligt för dem i gestaltungsförslaget. Kajstråket tillgänglighetsanpassas och många sittplatser tillförs, vilket kan vara en trygghet om man har problem att gå. Förändringen skulle påverka innerstaden och göra det enklare att röra sig från Djurgården till Södermalm längs kajerna. Det är troligtvis den största organisatoriska förbättringen i förslaget. En av huvudpunkterna i

gestaltningen är att förbättra platsen för gående vilket är positivt ur ett hållbarhetsperspektiv.

Parkeringsautomaten tillåter fortfarande viss bilparkering men inte till samma pris av offentliga ytor. Parkerade bilar upptar mycket yta i det offentliga rummet vilket är ett faktum som kvarstår även om det bara fanns elbilar. Gatuparkering för funktionsnedsatta kommer vara tillåten på platsen. Nya cykelställ planeras in i förslaget samt busskurer med tak för att det ska vara bekvämt och praktiskt att åka buss till platsen. I övrigt ligger Blasieholmsudden, ur transportsynpunkt, strategiskt bra, med närhet till kollektivtrafikförbindelser. Gestaltungsförslaget förbättrar därför möjligheterna att ta sig till platsen på ett hållbart sätt.

Kulturella resurser

Mänskliga relationer utgör kärnan i kulturella resurser (Berg 2010 s. 41). I gestaltungsförslaget finns en förbättrad möjlighet för människor att mötas och utrymme för nya traditioner ges på platsen. I platsstudien framkom det att många som arbetar i närheten besöker platsen vid lunchtid, för promenader eller för att äta vid vattnet. Förslaget gör att ”lunch-kulturen” förstärks med nya sittplatser, bryggor och matställen.

Möjligheten att utläsa historiska spår finns bevarad men på ett annat sätt än tidigare. Museiparkens organiska form inspirerade formspråket i gestaltningen. Den nya användningen av Tullhuset och Hamnmagasinet samt Lekhamnen gör platsens historia tydligare och byggnaderna kommer till sin rätt när bilarna försvinner.

Sammanfattningsvis skulle alla resurser kunna påverkas av förslaget trots att sociala och estetiska resurser utgjorde huvudfokus. Det beror troligtvis på tre aspekter; först och främst går lösningarna in i varandra, sedan anses alla resurser i PEBOSCA lika viktiga och sammanlänkande (Berg 2010 s. 42). Till sist handlar det om att PEBOSCA varit arbetets ramverk för hållbar stadsplanering vilket påverkat gestaltningen. Det indikerar att när en plats analyseras och inventeras, utifrån hållbarhetsdimensionerna i PEBOSCA, påverkas alla sju resurser trots att enbart två utgjorde huvudfokus. De resurser som skulle behöva studeras mer djupgående i en utveckling av platsen är fysiska, ekonomiska och biologiska resurser.

Åsikter kring arbetet

Demonstrationerna mot ett nytt Nobelcenter på Blasieholmen visar att det finns ett stort engagemang för platsen bland invånarna. Utan den mediala uppmärksamheten Blasieholmen har fått hade det här examensarbetet inte blivit av och stundvis har det, av samma anledning, varit svårt att arbeta med Blasieholmen eftersom platsen är emotionellt laddad för många människor. Det är något som framkommit vid flera tillfällen i mitt arbete, vid intervjuerna på platsen, på universitetet och i samtal med andra människor. Bland annat har lärare på universitetet avrått mig att göra mitt arbete om Blasieholmen på grund av att platsen skulle vara för komplex för mig att arbeta med. Landskapsarkitekter arbetar framförallt med platser men givetvis kan viktiga delar av platsen förlorats i mitt arbete. En utmaning i examensarbetet var att möta andra personers åsikter om mitt arbete med Blasieholmsudden.

Som landskapsarkitekt anser jag att det är viktigt att lyssna på andra eftersom det är för andra människor man gestaltar och planerar. Att lyssna på vad de upplever problematiskt i den fysiska miljön innebär nödvändigtvis inte att hålla med dem om lösningen. Att däremot se deras perspektiv och försöka förstå tror jag är viktigt. Jag tolkade att den skepsis jag mött till stor del handlar om rädsla för förändring, att platsens karaktär eller historia ska förloras samt frustration över att gestaltningen eventuellt strider mot Plan och Bygglagen och därför aldrig skulle kunna genomföras eftersom den föreslår en rivning av ett av hamnmagasinen. Å andra sidan har majoriteten av alla jag pratat med poängterat orimligheten i att använda en av Stockholms vackraste

platser som parkeringsplats, för snöupplag och som sopstation. Gestaltungsförslaget är inte tänkt som en färdig lösning utan presenterar en vision, med syftet att gynna människor och en hållbar utveckling och visa vad Blasieholmsudden skulle kunna bidra med i Stockholm, i framtiden. Huruvida förslaget strider mot Plan och Bygglagen, PBL, eller inte är inte heller fastställt. En del i gestaltungsarbetet var därför att tillåta förslag som inte nödvändigtvis går hand i hand med PBL eftersom det är viktigt att våga se en större bild. Examensarbetet bidrar därför med ett inlägg i samhällsdebatten där jag, baserat på studier och forskning om vad som bidrar till goda platser och hållbar stadsutveckling, föreslår en förändring som jag menar skulle innebära en förbättring.

AVSLUTNING OCH VIDARE ARBETEN

En solig aprildag i våras passerade över 300 människor Blasieholmsudden, på 10 minuter, det visar att det finns en stor folkströmning till platsen. Om hela Blasieholmsudden vore tillgänglig och sammanhängande skulle det gynna betydligt fler människor. Att föreslå ny användning på platsen i form av park, kajstråk, temalekplats och torg gjordes med utgångspunkt i att stadens offentliga rum bör tillägnas människor. Det stämmer också överens med vad som står i både Stockholms stads översiktsplan och sociotopkartan. Stockholms stad poängterar att det behövs fler parker och offentliga platser inom stadsdelen samt att området är lämpligt för stadsutveckling (Stockholms stad 2018a, Stockholms stad 2018b). Detta examensarbete visar fördelar och nackdelar med att utveckla platsen och formulerar en framtidsvision för Blasieholmsudden. PEBOSCA, arbetets ramverk för hållbar utveckling, har använts för att öka medvetenheten gällande planering som kan bidra till en hållbar framtid. I arbetet poängteras även att landskapsarkitektur kan påverka många hållbarhetsdimensioner. Att tillåta att utvecklingen av Blasieholmsudden sker med fokus på människors hälsa och välmående, skulle innebära en vinst för hela staden och utgöra en viktig pusselbit i arbetet mot en hållbar framtid.

Vidare arbeten

- Undersöka vilken skillnad en omvandling av Blasieholmsudden skulle göra i Stockholm som stort.
- Undersöka var finns det platser att omvandla till förmån för människor i Stockholm och hur hänger de ihop.
- Vidare undersökningar och planering, utifrån de övriga hållbarhetsaspekterna i PEBOSCA, på Blasieholmen.
- En större undersökning om människors uppfattning och åsikter om Blasieholmen.

5 REFERENSER

- Antrobus, D (2011). *Smart green cities: From modernization to resilience*. ResearchGate. Tillgänglig: https://www.researchgate.net/publication/254371510_Smart_green_cities_From_modernization_to_resilience [2019-04-12]
- Bevara Blasieholmen (u.å). *Bevara Blasieholmen – Flytta Nobelbygget*. Tillgänglig: <http://www.bevarablasieholmen.se/> [2019-02-04]
- Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Berg, P (red.) (2010). *Timeless Citylands – An Interdisciplinary Approach to Building the Sustainable Human Habitat*. Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala Universitet.
- Boverket (2019). *Mångfunktionella gator*. Karlskrona: Boverket (2019:7) Tillgänglig: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2019/mangfunktionella-gator.pdf> [2019-04-02]
- Boverket (2017). *Riksintressen är nationellt betydelsefulla områden*. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/riksintressen-ar-betydelsefulla-omraden/> [2019-06-10]
- Boverket (2016). *Rätt tätt – en idéskrift om förtätning av städer och orter*. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ideskraft-om-fortatning-av-stader-orter.pdf> [2019-04-15]
- Deak Sjöman J, Sjöman H & Johansson, E (2015). *Staden som växtplats*. I (red.) Sjöman, H & Slagstedt, J. *Träd i urbana landskap*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Carmona, M (2010). *Public places – urban spaces: the dimensions of urban design*. 2. ed. Oxford: Architectural Press/Elsevier
- Epstein, L (2014). *Manifestation mot planerat Nobelcenter på Blasieholmen*. *Dagens Nyheter*, 12 juni. Tillgänglig: <https://www.dn.se/blogg/epstein/2014/06/12/manifestation-mot-planerat-nobelcenter-pa-blasieholmen/> [2019-04-12]
- UNCHS (1996). *The Habitat Agenda Goals and Principles, Commitments and the Global Plan of Action*. Istanbul, Turkiet. Tillgänglig: http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/habitat_agenda.pdf [2019-02-04]
- FN-förbundet (u.å). *FN-fakta HÅLLBAR UTVECKLING*. [Broschyr]. FN-förbundet. Tillgänglig: <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Faktablad-2-12-H%C3%A5llbar-utveckling.pdf> [2019-04-16]
- Folkhälsomyndigheten (2013). *Rekommendationer*. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/fysisk-aktivitet/rekommendationer/> [2019-04-15]
- Gehl, J & Svarre, B (2013). *How to study public life*. Washington: Island Press
- Gehl, J (2010a). *Cities for people*. Washington: Island Press
- Gehl, J (2010b). *Life between buildings: using public space*. 6. uppl. Arkitektens forl.
- Gehl, Jan & Gemzøe, Lars (1996). *Byens rum - byens lin*. Köbenhavn: Arkitektens forlag
- Global Footprint Network (u.å). *Ecological Footprint*. Tillgänglig: <https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/> [2019-04-16]
- Hack, G & Lynch, K. (2002). *Site Design (1984)*. I Swaffield (red). *Theory in landscape architecture: a reader*. Philadelphia: Univ. of Pennsylvania
- Hägerhäll, C M. (2005). *Naturen i landskapsupplevelsen och landskapsupplevelsens natur*. I (red.) Johansson & Küller. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Kaplan, S. (1990) *Parks for the Future: A Psychological Perspective*. I (red.) Gunnar Jarle Sorte. *Parks for the future*. Alnarp: Swedish Council for Building research ss. 5-22
- Küller, R. (2005). *Miljöpsykologins uppkomst och utveckling i Sverige*. I (red.) Johansson & Küller. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Mark- och miljööverdomstolen (2018). *Nobel Center på Blasieholmen*. Svea Hovrätt, Sveriges domstolar. Tillgänglig: <http://www.svea.se/Om-Svea-hovratt/Nyheter-fran-Svea-hovratt/Nobel-Center-pa-Blasieholmen-/> [2019-02-04]
- Nacka Tingsrätt (2018). *Detaljplanen för Nobel Center på Blasieholmen upphävs*. Sveriges domstolar. Tillgänglig: <http://www.nackatingsratt.domstol.se/Om-tingsratten/Nyheter-och-pressmeddelanden/Detailplanen-for-Nobel-Center-pa-Blasieholmen-upphavs/> [2019-04-12]
- NE (u.å). *Offentligt rum*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/offentligt-rum> [2019-04-16]
- New York City Department of Transportation (2010). *Green Light for Midtown Evaluation Report*. New York City. Tillgänglig: https://nacto.org/docs/usdg/greenlight_midtown_nycdot.pdf 2019-04-02 [2019-04-02]
- NobelCenter u.å. *Nobel Center Arkitektävling, juryns utlåtande del 2*. Tillgänglig: https://nobelprizemuseum.se/wp-content/uploads/2017/09/Juryns-utl%C3%A5tande_April-2014_final_l%C3%A5g.pdf [2019-06-10]
- Nord, L (2001). *Skissförmågan – om att skissa, skissaren och handledaren*. Lund. Tillgänglig: <http://www.lennartnordarkitekt.se/UserFiles/Skissfrmngan2001.pdf> [2019-04-05]
- Omni (2019). *Debatten om Nobelcenter*. Tillgänglig: <https://omni.se/t/debatten-om-nobelcenter/6f8da08c-4e4c-4d1f-94c8-b01cc6df5188> [2019-04-12]
- P1 (2015). *Skönhetsrådet: "Nej till nytt Nobelcenter"*. Sveriges Radio. Tillgänglig: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6141901> [2019-04-12]
- Riksantikvarieämbetet (1997) *Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Stockholms län (AB län) enligt 3 kap 6 § miljöbalken*. Reviderad 2002.
- Riksantikvarieämbetet (u.åa). *Stockholm kv, NORRMALM 3:1 NATIONALMUSEUM* Tillgänglig: http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/anlaggning/visaLagskydd.raa?anlaggningId=2130_0000015413&page=lagskydd [2019-03-20]
- Riksantikvarieämbetet (u.åb). *Byggnadsminne*. Tillgänglig: <https://www.raa.se/kulturarv/byggnader/byggnadsminnen/> [2019-03-23]
- Selman, Paul H. (2012). *Sustainable landscape planning: the reconnection agenda*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge ss. 128-142
- SFS 2018:1732. *Plan och Bygglagen*. Stockholm: Näringsdepartementet
- Stadsbyggnadskontoret (2015). *Planbeskrivning Detaljplan för Nobel Center på Blasieholmen, del av Norrmalm 3:43 i stadsdelen Norrmalm, S - Dp 2013 - 00460*. Stockholm: Stockholms stad. Tillgänglig: <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1792781> [2019-02-04]
- Sorte, J, G. (2005). *Parken för Homo Urbanis – Stadsmänniskan*. I (red.) Johansson & Küller. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Stadsbyggnadskontoret Gat- & Fastighetskontoret (2002). *SOCIOTOPKARTA FÖR PARKER OCH ANDRA FRIYTOR I STOCKHOLMS INNERSTAD – om metoden, dialogen och resultatet*. Stockholm: Stockholms stad.
- Stockholms stadsmuseum (2013). *DEL AV NORRMALM 3:43 (F.D. SILLHOVSTOMTEN), NORRMALM 3:1 (NATIONALMUSEUM) OCH SILLHOVET 4*. 2. uppl. Stockholm. Tillgänglig: <https://stadsmuseet.stockholm.se/globalassets/dokument/06-omoss/vad-sager-stadsmuseet/>

- blasieholmsudden-ssmb_0032234_01.pdf [2019-02-04]
Stockholms stad (2016). *Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering*. Tillgänglig: <https://stadsmuseet.stockholm.se/om-hus2/klassificering-och-k-markning/stadsmuseetskulturhistoriska-klassificering/> [2019-03-23]
- Stockholms stad (2017a). *Sociotopkartor*. Tillgänglig: Sociotopskarta <http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Stadsutveckling/Sociotopkartor/> [2019-02-04]
- Stockholms stad (2017b). *Stockholms sociotopkarta - kvaliteter i parker och naturområden*. Kartsök för Norrmalm, Tillgänglig: http://kartor.stockholm.se/bios/dpwebmap/cust_sth/sbk/sociotopkarta/DPWebMap.html [2019-02-04]
- Stockholms stad (2017c). *K-märkning – vad är det?* Tillgänglig: <https://stadsmuseet.stockholm.se/varda-ert-hus-historia/klassificering-och-k-markning/kmarkning-vad-ar-det> [2019-03-23]
- Stockholms stad (2018a). *Översiktsplan för Stockholms stad*. Tillgänglig: <https://xn--vverloa.stockholm/tema/oversiktsplan-for-stockholm/> [2019-02-07]
- Stockholms stad (2018b). *Översiktsplan för Stockholm – Stadsutvecklingskarta*. Tillgänglig: <https://xn--vverloa.stockholm/globalassets/tema/oversiktsplan-ny/stadsutvecklingskarta-201802-19.pdf> [2019-02-07]
- Stockholms stad (2019). *Klotter*. Tillgänglig: <https://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Gator-och-torg/Stadning/klotter/> [2019-06-10]
- Stockholm Exergi (2018). *Waxholmsbåt ska kopplas in på Stockholms fjärrvärmenät*. Tillgänglig: <https://www.stockholmexergi.se/nyheter/waxholmsbat-ska-kopplas-in-pastockholms-fjarrvarmenat/> [2019-02-22]
- Sustainable Streets index (2011) *Broadway: Union Square*. Tillgänglig: <http://www.nyc.gov/html/dot/downloads/pdf/ssi11-broadway-union-sq.pdf> [2019-04-02]
- Sveriges Lantbruksuniversitet (2017). *Ny manual för att utvärdera effekter av förtätning av stadsmiljöer*. Tillgänglig: <https://www.slu.se/forskning/kunskapsbank/miljoanalys/fortatningsmanual/> [2019-02-04]
- Sveriges Television (2018). *Domstolen säger nej till Nobel Center på Blasieholmen*. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/dom-om-nobel-center> [2019-02-04]
- Sveriges Riksdag (2000). *Nationalkommitté för genomförande och vidareutveckling av Agenda 21 och Habitatagendan. Stockholm: Sveriges Riksdag (2000:48)*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/nationalkommitte-for-genomforande-och_GOB148 [2019-04-16]
- SVT (2019). *Museibesökarna blir fler*. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/utiset/svenska/museibesokarna-blir-fler-1> [2019-04-12]
- Swaffield, S. (red.) (2002). *Theory in landscape architecture: a reader*. Philadelphia: Univ. of Pennsylvania
- Steffen et al. (2004) *Global Change – a planet under pressure*. Springer (Berlin).
- UN Habitat (2012a). *History, mandate & role in the UN system*. Tillgänglig: <https://unhabitat.org/history-mandate-role-in-the-un-system/> [2019-05-23]
- UN Habitat (2012b). *Goals and strategies of UN Habitat*. Tillgänglig: <https://unhabitat.org/goals-and-strategies-of-un-habitat/> [2019-02-04]
- Waxholmsbolaget (u.å). *Bemannade terminaler*. Tillgänglig: <https://waxholmsbolaget.se/kundservice/bemannade-terminaler>
- Världsnaturfonden (2019). *EKOLOGISKA FOTAVTRYCK*. Tillgänglig: <https://www.wwf.se/klimat/ekologiska-fotavtryck/> [2019-04-16]
- Wars Thompson, C., Roe J., Aspinall P., Clow, A., Miller, D., (2012). *More green spaces is linked to less stress in deprived communities: evidence from salivary cortisol patterns*. Landscape and Urban Planning, 105(3), ss. 221-229.